

เอกสารประกอบการพิจารณา

ญัตติ

เกี่ยวกับการขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
การปรับปรุงพื้นที่และสภาพภายในเรือนจำทั่วประเทศให้มีสภาพเหมาะสม
รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำ
การปรับปรุงการบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศ
และการย้ายเรือนจำออกจากเขตชุมชนเมือง

อ.พ. 33/2563 สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง

อ.พ. 33/2563
สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐-๒

ญัตติ

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
การปรับปรุงพื้นที่และสภาพภายในเรือนจำทั่วประเทศให้มีสภาพเหมาะสม
(นายวีระกร คำประกอบ เป็นผู้เสนอ)

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
หาแนวทางแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำ
(นายอุบลศักดิ์ บัวหลวงงาม เป็นผู้เสนอ)

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
การปรับปรุงการบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศ
(นายนริศ ขำนุรักษ์ และนายอัครเดช วงษ์พิทักษ์โรจน์ เป็นผู้เสนอ)

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษา
เรื่องแนวทางการย้ายเรือนจำออกจากเขตชุมชนเมือง
(นายสาคร เกียวข้อง เป็นผู้เสนอ)

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการย้ายเรือนจำออกจากเขตชุมชนเมือง
(นายสฤกษ์พงษ์ เกียวข้อง เป็นผู้เสนอ)

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติ ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด ญัตติ หรือหนังสือสัญญา ระหว่างประเทศ ที่เข้าสู่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความทางวิชาการ และ/หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น ให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกรัฐสภา กรรมการ และบุคคลในวงงานรัฐสภา ใช้ในการประกอบการพิจารณา ตลอดจนเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้สนใจทั่วไป

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้รับผิดชอบ

นายมานิช อินทิม

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

นายทองศักดิ์ สุระคำแหง

ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานบริการวิชาการ 1

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นางอรณิช รุ่งธิพานนท์

วิทยากรเชี่ยวชาญ

นางสาวศรัณยา สีมา

นิติกรชำนาญการพิเศษ

นางสาวอุษณีย์ อินทองช่วย

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

นางสาวเปรมฤดี วงศ์สาคร

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

นางเมชาพร กาญจนินทุ

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

สิงหาคม 2563

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

โทษจำคุกเป็นโทษทางอาญาที่ถูกนำมาใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการชดเชยทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำความผิดอาญา ช่มชู้ยั้งไม่ให้ผู้อื่นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันขึ้นอีกในสังคม และแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีไม่กระทำความผิดซ้ำอีกเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ

ประเทศไทยมีเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศจำนวน 143 แห่ง แบ่งออกเป็น การบริหารราชการส่วนกลาง ได้แก่ เรือนจำกลาง 33 แห่ง เรือนจำพิเศษ 4 แห่ง ทัณฑสถาน 24 แห่ง สถานกักกัน 1 แห่ง สถานกักขัง 5 แห่ง และการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ เรือนจำจังหวัด 50 แห่ง เรือนจำอำเภอ 26 แห่ง มีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศทั้งหมด 378,159 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2563) ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของต่างประเทศแล้วพบว่าประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมากเป็นอันดับ 6 ของโลก เป็นอันดับ 3 ของเอเชีย และเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน ในขณะที่ความจุของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศสามารถรองรับจำนวนผู้ต้องขังได้ประมาณ 254,302 คน เรือนจำส่วนใหญ่จึงมีปริมาณผู้ต้องขังเกินความจุที่เรือนจำแต่ละแห่งรองรับได้ เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ส่งผลกระทบต่อการจัดสวัสดิการ และการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังที่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร มีผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วบางคนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกเมื่อพ้นโทษแล้ว ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ปัญหาของพื้นที่และสภาพภายในเรือนจำเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากเรือนจำบางแห่งมีอายุมากกว่า 100 ปีนับตั้งแต่วันก่อสร้าง ทำให้การจัดสวัสดิการและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) และข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ (The United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ (The Bangkok Rules) ไม่สามารถทำได้เต็มที่ ซึ่งส่งผลกระทบแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังด้วยเช่นเดียวกัน ประกอบกับในปัจจุบันชุมชนรอบเรือนจำขยายตัวใหญ่ขึ้นทำให้เรือนจำตั้งอยู่ใกล้เขตชุมชน อาจเกิดปัญหาในการดูแลความปลอดภัยทั้งในส่วนของเรือนจำและส่วนของชุมชน ดังนั้น จึงควรมีการย้ายเรือนจำออกจากชุมชนไปตั้งอยู่ในพื้นที่อื่น ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้มีการจัดทำแผนการย้ายเรือนจำออกจากชุมชนเมืองไว้แล้ว โดยมีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ปี 2562-2579

เอกสารประกอบการพิจารณา

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ก
ส่วนที่ 1 - สาระสำคัญ ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ศึกษาการปรับปรุงพื้นที่และสภาพภายในเรือนจำทั่วประเทศให้มีสภาพเหมาะสม (นายวีระกร คำประกอบ เป็นผู้เสนอ)	1-1
- สาระสำคัญ ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำ (นายอุบลศักดิ์ บัวหลวงงาม เป็นผู้เสนอ)	1-2
- สาระสำคัญ ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ศึกษาการปรับปรุงการบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศ (นายนิริศ ขำนุรักษ์ และนายอัครเดช วงษ์พิทักษ์โรจน์ เป็นผู้เสนอ)	1-3
- สาระสำคัญ ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษา เรื่องแนวทางการย้ายเรือนจำออกจากเขตชุมชนเมือง (นายสาคร เกี้ยวข้อง เป็นผู้เสนอ)	1-4
- สาระสำคัญ ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ศึกษาแนวทางการย้ายเรือนจำออกจากเขตชุมชนเมือง (นายสฤษฏ์พงษ์ เกี้ยวข้อง เป็นผู้เสนอ)	1-6
ส่วนที่ 2 บทวิเคราะห์	2-1
ส่วนที่ 3 - ข้อมูลประกอบการพิจารณา	3-1
- ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ	3-1
- รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 1	3-19
- แผนการก่อสร้างและย้ายเรือนจำ	3-39

ส่วนที่ 1

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
การปรับปรุงพื้นที่และสภาพภายในเรือนจำทั่วประเทศให้มีสภาพเหมาะสม
(นายวีระกร คำประกอบ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการปรับปรุงพื้นที่และสภาพ
ภายในเรือนจำทั่วประเทศให้มีสภาพเหมาะสม

เหตุผล

ด้วยเรือนจำส่วนใหญ่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศได้ก่อสร้างและใช้งานมาเป็นระยะเวลา
ยาวนาน บางแห่งมีอายุกว่า 100 ปี เช่น เรือนจำประจำจังหวัดนครสวรรค์ สร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2435
ตลอดเวลาเกือบ 130 ปี ที่ผ่านไม่เคยขยายพื้นที่ภายในเรือนจำเลย เรือนนอนต้องนอนเบียดเสียดกัน
อย่างหนาแน่นในพื้นที่จำกัด ส่งผลให้เจ้าหน้าที่มีความลำบากในการดูแลนักโทษ ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นเรื่อง
ที่เกี่ยวข้องและกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
หาแนวทางแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำ
(นายอุบลศักดิ์ บัวหลวงงาม เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำ

เหตุผล

ปัจจุบันปัญหานักโทษล้นเรือนจำเป็นปัญหาสำคัญของทุกรัฐบาล โดยเฉพาะกรมราชทัณฑ์ที่มีภารกิจต้องรับผิดชอบนักโทษที่ถูกคุมขัง นำมาซึ่งปัญหาในหลายด้าน จำนวนผู้ถูกคุมขัง 350,366 คน ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเรือนจำ 143 แห่งทั่วประเทศ แต่เรือนจำสามารถรองรับนักโทษได้เพียง 122,047 คน มีนักโทษล้นเรือนจำ 208,727 คน เกินการควบคุมของกรมราชทัณฑ์ ปัจจุบันเรือนจำไทยติดอันดับ 6 ของโลก และอันดับ 3 ของเอเชียที่มีนักโทษล้นคุก ก่อให้เกิดปัญหาแออัดในเรือนจำ และตามมาด้วยปัญหาต่าง ๆ อาทิ การดูแลที่ไม่ทั่วถึง เจ้าหน้าที่รายทัณฑ์มีเพียง 12,133 คน เทียบอัตราส่วน 1 ต่อ 28 เกิดปัญหาในการปกครองและก่อปัญหาในการปฏิบัติงาน ปัญหาการจลาจล ผู้ต้องขังแหกเรือนจำ ปัญหาด้านสุขอนามัย ปัญหาด้านสุขภาพจิต ติดเชื้อโรคได้ง่าย การอบรมฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรม มีงบประมาณไม่เพียงพอ นักโทษที่อยู่ร่วมกันเกิดวัฒนธรรมเลียนแบบ กลายเป็นเครือข่ายใหญ่ขึ้น เมื่อออกไปแล้วจึงพบการกระทำผิดซ้ำอีก แม้กรมราชทัณฑ์จะพยายามแก้ปัญหาโดยปล่อยนักโทษชั้นดีพักโทษ หรือลดโทษให้บ้างเพื่อลดปริมาณนักโทษ แต่ก็ไม่ช่วยแก้ปัญหาได้ทั้งระบบ ส่วนอาหารที่ขาดคุณภาพนั้น ควรมีการตรวจสอบ

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา การปรับปรุงการบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศ (นายนิริศ ขำนุรักษ์ และนายอัครเดช วงษ์พิทักษ์โรจน์ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการปรับปรุงการบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศ

เหตุผล

กรมราชทัณฑ์มีภารกิจในการควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ไข พื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริต และสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการบริหารงานราชทัณฑ์ประสบปัญหาในการบริหารงานหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนผู้ต้องขังกว่า 370,000 คน (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2563) ในขณะที่เรือนจำสามารถรองรับผู้ต้องขังได้เพียง 110,000 คน ส่งผลให้เกิดสภาพความแออัดในเรือนจำ ก่อให้เกิดปัญหาด้านการควบคุม แก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง ปัญหาการค้ายาเสพติดในเรือนจำ ผู้ต้องขังทั้งหมดร้อยละ 70 เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติด เป็นทั้งผู้ค้ารายย่อย ผู้ค้ารายใหญ่ และผู้มีอิทธิพล ซึ่งยังพยายามที่จะกระทำความผิดโดยใช้เรือนจำเป็นฐานการติดต่อซื้อขายยาเสพติด ปัญหาจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้ต้องขัง โดยกรมราชทัณฑ์มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ 11,000 คน แต่ต้องมีภารกิจปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจำนวน 370,000 คน ปัญหาเรือนจำชำรุด ทรุดโทรม และแออัด ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาการควบคุมผู้ต้องขังต่างชาติ เป็นต้น

จากปัญหาการบริหารงานราชทัณฑ์ดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องมีการปรับปรุงการบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การก่อสร้าง ปรับปรุง และพัฒนาเรือนจำและทัณฑสถานอย่างเป็นระบบให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังและมีความเป็นมาตรฐานเป็นที่เชื่อถือของสังคม ปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการควบคุมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามหลักอาชญาวิทยาและหลักทัณฑวิทยา การนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์เสริมความมั่นคงมาช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการควบคุม รักษาความปลอดภัย และระงับเหตุร้าย เป็นต้น

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษา
เรื่องแนวทางการย้ายเรือนจำออกจากเขตชุมชนเมือง
(นายสาคร เกี้ยวข้อง เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาเรื่องแนวทางการย้ายเรือนจำออกจาก
เขตชุมชนเมือง

เหตุผล

กรมราชทัณฑ์มีภารกิจในการควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และแก้ไข
ฟื้นฟู พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อคืนคนดีสู่สังคม กรมราชทัณฑ์ ถือเป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
ที่มีอำนาจในการดูแลผู้กระทำความผิดทั้งในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีและเมื่อมีการตัดสินโทษ กล่าวคือ
เมื่อศาลได้พิจารณาให้ฝากขังผู้ต้องหาซึ่งอยู่ระหว่างพิจารณาคดีแล้ว พนักงานสอบสวนก็จะนำส่งที่เรือนจำ
ตามเขตอำนาจศาลเป็นการฝากขังระหว่างพิจารณาคดี และเมื่อผู้ต้องหาได้รับการตัดสินโทษประหารชีวิต
จำคุกและกักขัง จะต้องอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานเพื่อดำเนินการควบคุมตามหลักอาชญาวิทยา
และทัณฑวิทยารวมไปถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การพัฒนาพฤตินิสัย และการเตรียมความพร้อม
ก่อนปล่อยเพื่อกลับคืนสู่สังคม กรมราชทัณฑ์ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2458 ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีเรือนจำ
และทัณฑสถานรองรับทั้งสิ้น 143 แห่งทั่วประเทศ

สภาพแวดล้อมของแนวคิดและวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และสถานการณ์การก่ออาชญากรรม
ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันส่งผลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพการควบคุมผู้ต้องขัง และพัฒนาพฤตินิสัย
อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเรือนจำและทัณฑสถานหลายแห่งมีอายุการใช้งานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่
พ.ศ. 2500 และในบางแห่งได้เปิดทำการมาแล้วมากกว่า 100 ปี ทำให้ไม่สามารถรองรับการควบคุม
ผู้ต้องขังตามมาตรฐานขั้นต่ำและสิทธิพื้นฐานของผู้ต้องขังอย่างเหมาะสมตามมาตรฐานสากลได้ และด้วย
ทิศทางนโยบายที่เปลี่ยนแปลงสู่การมุ่งการบำบัด แก้ไขฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัย เรือนจำและทัณฑสถาน
ในปัจจุบัน ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจุบันงานราชทัณฑ์กำลังเผชิญกับปัญหา
และกระแสการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ได้แก่ ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ (Prison Overcrowding) ซึ่งปัจจุบัน
กรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องขังอยู่ในความดูแลประมาณกว่า 3 แสนคน แต่เรือนจำและทัณฑสถานมีพื้นที่
ความจุมาตรฐานเพียง 190,000 คนเท่านั้น ทำให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งอยู่ในสภาพการควบคุม

เกินความจุ ซึ่งขนาดประชากรดังกล่าวทำให้การดำเนินการด้านการบำบัดฟื้นฟู และแก้ไขพฤติกรรมเสีย ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่สามารถจัดให้กับผู้ต้องขังทุกคนอย่างเหมาะสม และพื้นที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมยังไม่เพียงพอเนื่องจากต้องให้ผู้ต้องขังอยู่อาศัยและประกอบกิจกรรมอื่นด้วย เพื่อให้การปฏิบัติด้านการควบคุมและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมสามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐาน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องก่อสร้างเรือนจำหรือทัณฑสถานให้มีพื้นที่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม ส่วนปัญหาการพัฒนาเมือง และสภาพภูมิประเทศ (Urbanization and Geographical Problems) โดยเรือนจำและทัณฑสถานส่วนใหญ่จะมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทและอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เว้นแต่เรือนจำพิเศษที่จะมีที่ตั้งใกล้ศาลเพื่อความสะดวกในกระบวนการพิจารณาคดี แต่ปัจจุบันพื้นที่รอบเรือนจำได้มีการพัฒนากลายเป็นพื้นที่ชุมชนและเป็นเขตเศรษฐกิจสำคัญของพื้นที่ อาทิ อาคารหน่วยงานราชการในจังหวัด สวนสาธารณะ หรือแม้แต่พื้นที่สนับสนุนการท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้ประชาชนผู้ที่อยู่อาศัยรู้สึกเป็นกังวลต่อการมีที่อยู่อาศัยใกล้กับเรือนจำ นอกจากนี้ด้วยมาตรการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และสิ่งของต้องห้ามในเรือนจำ ทำให้เทคโนโลยีเสริมความมั่นคงบางประเภทกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน อาทิ เครื่องตัดสัญญาณโทรศัพท์ สำหรับกระแสความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง (Human Rights for Inmates) โดยที่กระแสเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนได้เติบโตขึ้นตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 20 และมีความสำคัญในฐานะที่เป็นประเด็นร่วมของประชาคมโลก (Global Issue) และในกระบวนการยุติธรรมได้มีการเน้นถึงกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม และองค์การสหประชาชาติได้มีการออกแนวทางมาตรฐานขั้นต่ำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับสำหรับประเทศสมาชิกในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยสิทธิมนุษยชน ได้แก่ มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) และข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ (The United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ (The Bangkok Rules) ซึ่งการมีพื้นที่ไม่เหมาะสมและเพียงพอต่อความเป็นอยู่และการจัดกิจกรรมขั้นพื้นฐาน ทำให้เรือนจำหรือทัณฑสถานที่อยู่ในโครงสร้างรูปแบบเก่าไม่สามารถยับยั้งการพัฒนาให้การปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ในเรือนจำชายนั้น มีสภาพความเป็นอยู่ที่แออัด และไม่สามารถขยายพื้นที่เพื่อการควบคุมได้

สุดท้ายทิศทางการนโยบายของรัฐบาลต้องงานราชทัณฑ์ ปัจจุบันนโยบายรัฐบาลเน้นหนักที่การคืนคนดีสู่สังคมและลดการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ และให้ความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมเสียเป็นอย่างมาก แต่เรือนจำและทัณฑสถานไม่สามารถจัดพื้นที่สำหรับการพัฒนาพฤติกรรมเสียได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากต้องนำสถานที่ไปดัดแปลงเป็นเรือนนอนเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ในขณะที่เดียวกันเนื่องจากรูปแบบการฝึกวิชาชีพกำลังเปลี่ยนรูปแบบให้มีแนวทางเฉพาะทางมากยิ่งขึ้น อาทิ เรือนจำการศึกษา เรือนจำฝึกวิชาชีพ เป็นต้น รวมไปถึงกิจกรรมการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังติดยาเสพติด ดังนั้น โครงสร้างกายภาพของเรือนจำจึงมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาการออกแบบให้เหมาะสมกับภารกิจใหม่ ๆ ที่มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นดังกล่าวในเรือนจำอย่างเป็นระบบที่ยั่งยืนต่อไป

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา แนวทางการย้ายเรือนจำออกจากเขตชุมชนเมือง (นายสถุภุพงษ์ เกี่ยวข้อง เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการย้ายเรือนจำออกจากเขตชุมชนเมือง

เหตุผล

ปัจจุบันเรือนจำและทัณฑสถานหลายแห่งมีอายุการใช้งานมากกว่า 100 ปี ทำให้ไม่สามารถรองรับการควบคุมผู้ต้องขังตามมาตรฐานขั้นต่ำและสิทธิพื้นฐานของผู้ต้องขังอย่างเหมาะสมตามมาตรฐานสากลได้ และด้วยทิศทางนโยบายที่เปลี่ยนแปลงโดยมุ่งเน้นการบำบัด การแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม และลดการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ ทำให้เรือนจำและทัณฑสถานในปัจจุบันไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันงานราชทัณฑ์กำลังเผชิญกับปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ โดยปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องราชทัณฑ์อยู่ในความดูแลประมาณ 300,000 คน แต่เรือนจำและทัณฑสถานมีพื้นที่รองรับผู้ต้องราชทัณฑ์เพียง 190,000 คน จึงขอเสนอญัตติเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการย้ายเรือนจำออกจากเขตชุมชนเมือง

อนึ่ง ได้มีญัตติทำนองเดียวกันจำนวน 3 ญัตติ ได้แก่ 1. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการปรับปรุงพื้นที่และสภาพภายในเรือนจำทั่วประเทศให้มีสภาพเหมาะสม นายวีระกร คำประกอบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังประชารัฐ เป็นผู้เสนอ 2. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำ นายอุบลศักดิ์ บัวหลวงงาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย เป็นผู้เสนอ และ 3. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการปรับปรุงการบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศ นายนริศ ชำนาญกิจ และนายอัครเดช วงษ์พิทักษ์โรจน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้เสนอ ซึ่งประธานสภาผู้แทนราษฎรอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎรแล้ว หากสภาผู้แทนราษฎรได้มีการพิจารณาญัตติดังกล่าวเห็นควรรวมพิจารณาพร้อมกันต่อไป

ส่วนที่ 2

บทวิเคราะห์

เรือนจำที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

ในยุคสมัยใหม่เรือนจำไม่ได้เป็นเพียงสถานที่คุมขังนักโทษเพื่อการลงโทษ (punishment) เท่านั้น แต่ยังเป็นสถานที่สำหรับการฟื้นฟูและแก้ไขความผิดเพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสกลับคืนสู่สังคมและเป็นพลเมืองดี เมื่อพ้นโทษแล้ว ดังนั้น เรือนจำยุคใหม่จึงต้องมีพื้นที่ โครงสร้างและการออกแบบที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังที่จะเข้าไปอยู่ โดยคำนึงถึงเพศ อายุ และคดีความผิด แต่ด้วยปัญหาความหนาแน่นของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนผู้ต้องขังมากกว่า 350,000 คน ได้กลายมาเป็นความท้าทายสำคัญในการยกระดับเรือนจำให้มีรูปแบบและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมดูแลและพัฒนาพฤติกรรมเสียของผู้ต้องขังตามสิทธิขั้นพื้นฐาน และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) หรือข้อกำหนดแมนเดลา (Mandela Rules)* นอกจากนี้ เรือนจำที่สร้างมาแต่เดิมได้ถูกออกแบบมาเพื่อผู้ชาย เพราะในอดีตผู้ต้องขังหญิงมีจำนวนไม่มาก แต่ปัจจุบันจำนวนผู้ต้องขังหญิงเพิ่มมากขึ้นและต้องอยู่ในเรือนจำเก่าของผู้ต้องขังชาย ซึ่งไม่เอื้อต่อความเป็นอยู่และการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงและเด็กติดผู้ต้องขังตามข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นต้องขยายและปรับปรุงเรือนจำให้ได้มาตรฐานด้านการราชทัณฑ์และสิทธิมนุษยชน

กระทรวงยุติธรรมได้พยายามผลักดันให้เรือนจำทั่วประเทศมีการนำข้อกำหนดแมนเดลาและข้อกำหนดกรุงเทพฯ ไปปฏิบัติ แต่การดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัยทั้งงบประมาณ กำลังเจ้าหน้าที่และความรู้ในการคัดแยกผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับคดีความผิดและการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูแก้ไข ซึ่งในความเป็นจริงเรือนจำแต่ละแห่งไม่สามารถดำเนินการตามข้อกำหนดได้อย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน เนื่องด้วยเรือนจำบางแห่งมีสภาพเก่าชำรุดทรุดโทรม และมีความแออัดของผู้ต้องขัง ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงได้ขยายเรือนจำโดยการโยกย้ายเรือนจำออกนอกชุมชน** เพื่อให้มีพื้นที่มากขึ้นสำหรับปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังและลดความกังวลต่อความปลอดภัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เรือนจำ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการสร้างเรือนจำแห่งใหม่นอกเขตชุมชนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น อาทิ มีพื้นที่เพียงพอในการแบ่งแดนในเรือนจำได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น แต่การก่อสร้างเรือนจำทำให้งบประมาณที่จะใช้สำหรับการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังลดน้อยลง อีกทั้งการโยกย้าย

* ข้อกำหนดแมนเดลาได้รับการลงมติเห็นชอบอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์จากสมัชชาแห่งสหประชาชาติในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2015 โดยเป็นข้อกำหนดฉบับปรับปรุงจากข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1955 (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners: SMR)

** กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำแผนงานการก่อสร้างและการย้ายเรือนจำ พ.ศ. 2562-2579

เรือนจำให้ห่างจากเมืองมากจนเกินไปได้นำไปสู่ปัญหาใหม่ กล่าวคือ ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่ของเรือนจำต้องรับส่งผู้ต้องขังไป-กลับศาลเป็นประจำทุกวัน ซึ่งภารกิจนี้ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจหลายท้องที่ และด้วยระยะทางไกลทำให้บางครั้งผู้ต้องขังไปถึงศาลเกินเวลานัดหมาย จึงต้องมีการเลื่อนนัด ซึ่งการนัดหมายใหม่ในแต่ละครั้งใช้เวลานานเพราะขึ้นอยู่กับเวลาสะดวกของโจทก์และทนายความฝ่ายจำเลยด้วย การพิจารณาคดีจึงล่าช้าออกไปและยังมีผลต่อสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่ไม่ได้รับสิทธิปล่อยตัวชั่วคราว (นพพล อาชามาศ, 2557) นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องระยะทางยังลดโอกาสของผู้ต้องขังชั้นดีในการได้รับการฝึกอบรมอาชีพและการติดต่อกับภายนอกด้วย ฉะนั้น การสร้างเรือนจำแห่งใหม่จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของพื้นที่และระยะทางในการติดต่อกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและชุมชน รวมทั้งคำนึงถึงลักษณะโครงสร้างและการออกแบบเรือนจำที่สอดคล้องกับผู้ต้องขัง และให้เอื้อต่อการจำแนกผู้ต้องขังตามคดีความผิดหรือพฤติกรรม ตลอดจนมีพื้นที่ในการจัดหลักสูตรการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะให้ผู้ต้องขังแต่ละคน/กลุ่มได้อย่างเหมาะสมด้วย

แม้ว่าการขยายหรือสร้างเรือนจำแห่งใหม่จะสามารถลดความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำได้ แต่งบประมาณสำหรับการแก้ไขสุขภาพ การอบรมวิชาชีพ และการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยอาจจะเหลือน้อยลง ฉะนั้น การแก้ไขปัญหาคดีผู้ต้องขังชั้นเรือนจำในระยะยาวจึงควรมุ่งไปที่การนำมาตรการทางเลือกอื่นมาใช้แทนการจำคุกให้มากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายและปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ อัยการ ศาล และกรมราชทัณฑ์ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนทัศนคติและจิตสำนึกของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมไทยที่มีต่อผู้ต้องขังและการให้บริการความยุติธรรมแก่ประชาชน

บรรณานุกรม

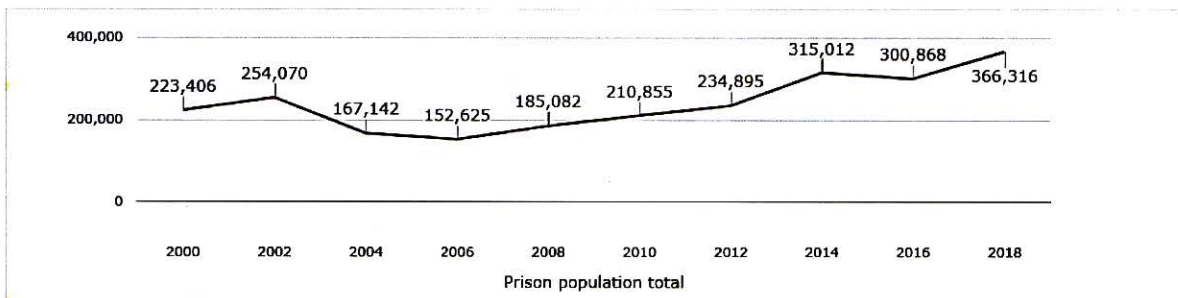
- นพพล อาชามาศ. (25 มีนาคม 2557). ฉายไฟแดนสนธยา (3): สำนวจความเปลี่ยนแปลงกรณีย้ายคุก เชียงใหม่. สืบค้น 13 สิงหาคม 2563 จาก <https://prachatai.com/journal/2014/03/52437>
- พิมพ์พญา เจริญศิริพันธ์. (10 มิถุนายน 2562). ออกแบบเรือนจำอย่างไรให้เข้าใจความเป็นมนุษย์และความต้องการของผู้ต้องขังหญิง. สืบค้น 11 สิงหาคม 2563 จาก <https://adaymagazine.com/female-prison-design-2019/>
- “ยุติธรรม” ยกกระตือรือร้นดูแลผู้ต้องขัง ตามมาตรฐานสหประชาชาติ ผลักดันเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดแมนเดลา. (19 กรกฎาคม 2560). สืบค้น 11 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.moj.go.th/view/9998>
- วงษา วรลยางกูร. (2563). นัทธี จิตสว่าง: 10 ปี ‘ข้อกำหนดกรุงเทพฯ’ และก้าวต่อไปเรือนจำไทย. สืบค้น 6 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.the101.world/nathee-chitsawang-interview/>

สภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำและมาตรการทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา

สภาพแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำเป็นปัญหาของการบริหารราชทัณฑ์ไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยปรากฏเด่นชัดมากขึ้นเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) และไม่สามารถนำมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมมาใช้สำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำได้ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจำนวนผู้ต้องขังได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากสถิติของกรมราชทัณฑ์เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2563 ผู้ต้องขังในเรือนจำทั่วประเทศมีจำนวนมากถึง 379,731 คน แต่เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศมีศักยภาพในการรองรับผู้ต้องขังได้ประมาณ 200,000 คน* และมีเจ้าหน้าที่ประมาณ 11,000-12,000 คน โดยคิดเป็นอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขังอยู่ที่ 1 ต่อ 28 แต่ในความเป็นจริงจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ดูแลผู้ต้องขังในแดนเรือนจำมีจำนวนไม่มากในแดนหนึ่ง ๆ อาจมีผู้ต้องขังมากถึง 1,000 คน แต่มีเจ้าหน้าที่ดูแลเพียง 12 คนเท่านั้น ในขณะที่อัตราส่วนเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานของสหประชาชาติ คือ 1 ต่อ 5 (นที จิตสว่าง, ม.ป.ป.)

จากข้อมูลผู้ต้องขังของฐานข้อมูล The World Prison Brief (WPB) พบว่า ประเทศไทยมีผู้ต้องขังมากเป็นอันดับ 6 ของโลก เป็นอันดับ 3 ของเอเชีย โดยรองจากจีนกับอินเดียที่มีประชากรมากกว่าไทยมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน ประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังมากเป็นอันดับ 1 ในอาเซียน

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2543-2561

ที่มา: World Prison Brief: Thailand, by University of London Institute for Crime & Justice Policy Research, n.d., Retrieved from <https://www.prisonstudies.org/country/thailand>

สภาพผู้ต้องขังล้นเรือนจำส่วนหนึ่งมาจากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมไทย และอีกส่วนหนึ่งเป็นผลจากกระบวนการลงโทษทางอาญา แม้ว่ากฎหมายได้กำหนดประเภทของโทษทางอาญาไว้ 5 ประเภท คือ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน แต่โทษจำคุกเป็นวิธีการลงโทษที่ถูกเลือกใช้มากที่สุดกับความผิดทุกประเภท ตามหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาโทษจำคุกไม่เหมาะที่จะใช้กับผู้กระทำความผิดทุกประเภท เรือนจำควรเป็นสถานที่สำหรับนักโทษที่กระทำความผิดร้ายแรงและมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสังคมหากไม่ควบคุมตัวไว้ แต่เรือนจำไม่เหมาะกับผู้กระทำความผิดเล็กน้อย ผู้กระทำความผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ หรือผู้ติดยาเสพติด การนำบุคคลที่ไม่ได้มีสันดานเป็นผู้ร้ายมาขังไว้ใน

* ความจุเต็มที่ ชาย 1.2 ตร.ม./คน หญิง 1.1 ตร.ม./คน

เรือนจำจะยิ่งเป็นผลเสีย ทำให้เกิดการเรียนรู้ถ่ายทอดพฤติกรรมของอาชญากร และเป็นประวัติที่ติดตัวบุคคลนั้นไป ซึ่งทำให้กลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ยากลำบากเมื่อพ้นโทษ ดังนั้น ผู้ที่กระทำความผิดไม่ร้ายแรง ควรใช้มาตรการอื่นแทนโทษจำคุก (นันทิ จิตสว่าง, ม.ป.ป.) และกรณีนักโทษในคดียาเสพติด ซึ่งโดยมากเป็นผู้เสพหรือมียาเสพติดในครอบครองแต่ไม่ใช่ผู้จำหน่ายรายใหญ่ การรักษาบำบัดคือทางออกที่ดีกว่าการใช้โทษจำคุก เพราะการลงโทษที่รุนแรงไม่ได้ช่วยลดปัญหาการใช้จ่ายยาเสพติดหรือช่วยปราบปรามตัวการใหญ่ได้

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจำนวนผู้ต้องขังในส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาคดี ที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิด มีสัดส่วนถึงร้อยละ 30 หรือประมาณ 100,000 คน จากจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด และในจำนวน 100,000 คนนี้ มีถึงร้อยละ 65-70 ที่ศาลอนุญาตให้ประกันตัว แต่ไม่มีหลักทรัพย์เพียงพอที่จะประกันตัวเพราะวงเงินประกันสูง จึงต้องถูกขังแทน ในอีกกรณีหนึ่งผู้กระทำความผิดในคดีไม่ร้ายแรงไม่สามารถจ่ายค่าปรับได้ จึงต้องถูกขังแทนค่าปรับ แม้ว่าได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาโดยเพิ่มมาตรา 30/1 ให้ผู้ที่ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ สามารถขอศาลรับโทษด้วยวิธีการบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนได้ แต่การลงโทษด้วยวิธีการนี้ได้นำไปใช้น้อยมากในทางปฏิบัติและยังขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาลด้วย อีกทั้งการลงโทษด้วยวิธีการบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์ในประเทศไทยยังกำหนดเวลาไว้น้อยเกินไป เช่น ลงโทษให้ทำงานบริการสังคม 30-40 ชั่วโมง ซึ่งทำให้สังคมไม่ยอมรับ เพราะมองว่าบุคคลนั้นแทบจะไม่ได้รับโทษเลย (“TIJ เสนอ New Normal ของ “เรือนจำ” ปรับกฎหมายกระบวนการลงโทษทางอาญา,” 2563)

ตารางที่ 1 10 อันดับของประเภทคดีที่มีจำนวนผู้ต้องขังมากที่สุดที่มีตัวตนอยู่ ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2563

อันดับ	คดีความผิด	จำนวนผู้ต้องขัง (หน่วย: คน)
1	ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	300,773
2	อื่น ๆ	250,867
3	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	42,267
4	ความผิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณ	38,669
5	ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	28,112
6	ความผิดเกี่ยวกับเพศ	13,526
7	ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง	8,691
8	ความผิดเกี่ยวกับคนเข้าเมือง	6,146
9	ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง	3,343
10	ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง	2,919

หมายเหตุ: ข้อมูลจาก Dashboard รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ ของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

เมื่อการลงโทษทางอาญาส่วนมากคือการจำคุก เรือนจำจึงรองรับผู้ต้องขังไว้เกินความจุมาตรฐาน งบประมาณที่ได้รับจึงไม่เพียงพอ และส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการเรือนจำในหลาย ๆ ด้าน อาทิ สุขอนามัยของผู้ต้องขัง การรักษาความมั่นคงปลอดภัยภายในเรือนจำ และการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง จากรายงาน Global Prison Trends 2020 ของ Penal Reform International ระบุว่า งบประมาณด้านราชทัณฑ์ของประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2560 เฉลี่ยต่อผู้ต้องขังหนึ่งคนอยู่ที่ 2.13 ยูโร/วัน (ประมาณ 75 บาท) ในขณะที่ประเทศซึ่งไม่มีปัญหาสภาพแออัดของเรือนจำ อย่างเช่น สวีเดน งบประมาณต่อผู้ต้องขังหนึ่งคนอยู่ที่ 380 ยูโร/วัน (ประมาณ 13,000 บาท) จากตัวเลขดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่า งบประมาณที่กรมราชทัณฑ์ได้รับจึงไม่เพียงพอสำหรับการดูแลและแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังก่อนออกจากเรือนจำ ซึ่งผลที่ตามมาคือผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำและกลับเข้าสู่เรือนจำอีก ทั้งนี้ จากสถิติข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในแต่ละปีงบประมาณยังคงค่อนข้างสูง เช่น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว 97,692 คน กระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 15,297 คน ภายใน 2 ปี 26,016 คน และภายใน 3 ปี 28,374 คน เป็นต้น (กรมราชทัณฑ์, 2563)

การลดสภาพแออัดในเรือนจำโดยการขยายหรือสร้างเรือนจำเพิ่มเติมเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเพียงชั่วคราวเท่านั้น การแก้ไขปัญหาในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพควรเน้นที่การลดใช้เรือนจำมากกว่า การขยายเรือนจำ และควรมุ่งเน้นการนำงบประมาณไปใช้เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี สำหรับมาตรการทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ มีนักวิชาการ นักกฎหมายและนักอาชญาวิทยาได้ให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ดังนี้

1. นำความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมในมิติที่กว้างขึ้น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาข้างเคียงจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก โดยเฉพาะปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ แนวคิดและมาตรการที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และผู้แทนชุมชนเพื่อหาทางออกร่วมกัน โดยใช้การพูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยอย่างเท่าเทียมกันของฝ่ายผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด มุ่งเน้นให้ฝ่ายที่กระทำความผิดสำนึกผิดและบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของตนเอง ในขณะที่ฝ่ายผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาชดเชย พร้อมทั้งเข้าใจถึงสาเหตุที่อีกฝ่ายต้องกระทำ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจ ให้อภัย และนำมาซึ่งความปรองดอง รวมทั้งร่วมมือกันป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำอีก ทั้งนี้ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถนำมาใช้กับคดีอาญาทุกประเภท ทั้งคดีความผิดต่อส่วนตัวและความผิดอาญาแผ่นดิน แต่ในประเทศไทยยังนำมาใช้อยู่ในวงจำกัด โดยมีการนำมาใช้กับคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด คดีอาญาที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัว คดีความผิดอาญาที่ยอมความได้ และคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่สูง ดังนั้น จึงควรมีการออกกฎหมายรองรับกระบวนการความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อให้มีการนำไปปฏิบัติกับคดีอาชญากรรมในผู้ใหญ่ในมิติที่กว้างขึ้น (“เปิดตัวคู่มือ “ยุติธรรมสมานฉันท์” สอดคล้องนิติธรรม-แก่นักโทษล้นคุก,” 2563; “TJ ร่วมขับเคลื่อนความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แก้ปัญหาระบบยุติธรรมไทย,” 2563)

2. ใช้มาตรการการลงโทษในรูปแบบอื่นที่สอดคล้องกับลักษณะความผิด และนำมาตราการทางเลือกมาใช้แทนการคุมขัง (Alternatives to Imprisonment) สำหรับผู้ต้องขังบางกลุ่ม เช่น ผู้ต้องขังที่คดี

ยังไม่ถึงที่สุด ผู้ต้องขังเด็ดขาดที่เหลือโทษไม่เกิน 1 ปี ผู้ต้องขังสูงอายุ ผู้ต้องขังในคดีเล็กน้อย เป็นต้น โดยควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้อำนาจศาลในการใช้มาตรการทางเลือกมากขึ้น เช่น การคุมประพฤติ นักโทษด้วยกำไลอิเล็กทรอนิกส์ การบริการทางสังคม เป็นต้น ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะช่วยลดความแออัดในเรือนจำได้ และทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถชดเชยความผิดในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้โดยไม่ต้องถูกแยกจากครอบครัว ไม่ต้องขาดรายได้จากการประกอบอาชีพ และยังช่วยลดการใช้ทรัพยากร รวมทั้งงบประมาณในกระบวนการยุติธรรมด้วย ในที่นี้ขอเสนอกรณีตัวอย่างของประเทศแถบสแกนดิเนเวียที่ประสบความสำเร็จในการนำมาตราการทางเลือกมาใช้แทนการคุมขังสำหรับผู้ต้องหาที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดี เช่น การให้ประกันตัวหรือการลดเพดานหลักทัณฑ์สำหรับการประกันตัว การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว การจำกัดการเดินทางหรือการห้ามออกจากเคหสถาน ฯลฯ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ทำให้รัฐสามารถควบคุมจำนวนผู้ต้องขังให้อยู่ในปริมาณต่ำกว่าหรือเท่ากับความจุมาตรฐานของเรือนจำได้ และยังเป็น การเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกกล่าวหาในระหว่างการพิจารณาคดีในฐานะที่ยังเป็นผู้บริสุทธิ์ด้วย (“รายงานแนวโน้มสถานการณ์เรือนจำโลก,” 2563)

นอกจากข้อเสนอแนะดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมของไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ จากเดิมที่ใช้กระบวนการยุติธรรมแบบเดิมซึ่งเน้นนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในลักษณะแก้แค้นทดแทน (retribution) มาใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และมาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้มากขึ้น เพื่อให้บรรลุผลในการฟื้นฟูซ่อมแซมทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคมได้ รวมทั้งลดสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ อย่างไรก็ตาม การบรรเทาความแออัดในเรือนจำเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ต้นเหตุเพื่อให้ได้ผลในระยะยาวคือ การทำให้พลเมืองปฏิบัติตามกฎหมายและเจ้าหน้าที่ของรัฐบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ยุติธรรม และเท่าเทียม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมราชทัณฑ์. (2563). Dashboard รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ สรุปข้อมูลผู้ต้องขัง ณ วันที่

29 มิถุนายน 2563. สืบค้น 29 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

กรมราชทัณฑ์. (2563). อัตรากระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปีงบประมาณ 2561.

สืบค้น 1 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.correct.go.th/recstats/index.php/th/searchGroup>

จุฑารัตน์ แก้วกัญญา. (ม.ป.ป.). สรุปสาระสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. สืบค้น 2 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act210.pdf>

TU ร่วมขับเคลื่อนความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แก้ปัญหาระบบยุติธรรมไทย. (2563). สืบค้น 20 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.tijthailand.org/th/highlight/detail/2019-06-20-tij-rj>

TU เสนอ New Normal ของ “เรือนจำ” ปรับกฎหมายกระบวนการลงโทษทางอาญา. (2563).

สืบค้น 16 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.moj.go.th/view/43826>

นัทธี จิตสว่าง. (ม.ป.ป.). มาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเพื่อแก้ปัญหาคุกโทษล้นคุก.

สืบค้น 16 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.nathee-chitsawang.com>

ปาณิส โพธิ์ศรีวังชัย, และ กานต์ธีรา ภูริวิกรัย. (2562) ทางออกที่ไม่ใช่คุก: อนาคตของการใช้มาตรการที่มีไข

การคุมขังในประเทศไทย. สืบค้น 2 กรกฎาคม 2563 จาก

<https://knowledge.tijthailand.org/th/article/detail/5>

เปิดตัวคู่มือ "ยุติธรรมสมานฉันท์" สอดคล้องนิติธรรม-แก่นักโทษล้นคุก. (12 มิถุนายน 2563). กรุงเทพฯธุรกิจ.

สืบค้น 16 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/recommended/detail/2256>

รายงานแนวโน้มสถานการณ์เรือนจำโลก. (2563). สืบค้น 16 มิถุนายน 2563 จาก

<https://www.tijthailand.org/th/highlight/detail/global-prison-trends-2020>

ภาษาต่างประเทศ

University of London Institute for Crime & Justice Policy Research. (n.d.). **World Prison Brief:**

Thailand. Retrieved July 18, 2020 from <https://www.prisonstudies.org/country/thailand>

ส่วนที่ 3 ข้อมูลประกอบการพิจารณา

ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ*

โทษจำคุกเป็นโทษทางอาญาที่ถูกนำมาใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการชดเชยทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำความผิดอาญา ช่มชู้ยัยยังไม่ให้ผู้อื่นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันขึ้นอีกในสังคม และแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีไม่กระทำความผิดซ้ำอีกเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ

ประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมากเป็นอันดับ 6 ของโลก อันดับ 3 ของเอเชีย และอันดับ 1 ของอาเซียน มีปริมาณผู้ต้องขังเกินความจุที่เรือนจำแต่ละแห่งรองรับได้ เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำส่งผลกระทบต่อการจัดสวัสดิการ และการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเสียของผู้ต้องขัง ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำมีสาเหตุมาจากการใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น การใช้มาตรการทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และการถูกควบคุมตัวในระหว่างพิจารณาคดี

ผู้ต้องขังล้นเรือนจำจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหามีสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การปรับปรุงการใช้กฎหมายอาญาให้เหมาะสม การใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก การใช้ก่าไล่อเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมผู้ต้องขัง และการใช้มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด เป็นต้น

1. สถานการณ์ผู้ต้องขังในเรือนจำของไทย

โทษจำคุกเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำในยุคแรก มีวัตถุประสงค์เน้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนและช่มชู้ยัย มุ่งประสงค์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมเป็นสำคัญ ผู้กระทำความผิดควรถูกกำจัดออกจากสังคมเพื่อไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดได้อีก แต่ต่อมาในระยะหลังวัตถุประสงค์ของการลงโทษจำคุกได้เปลี่ยนจากเดิมไปเป็นเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด อบรมให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตัวเป็นคนดี อยู่ร่วมกับคนในสังคมและใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ กิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้กระทำความผิดในเรือนจำจึงเป็นลักษณะของการฝึกอาชีพ การให้การศึกษา เพื่อฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจให้แก่ผู้กระทำความผิดในการกลับคืนสู่สังคมเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ¹

*ศรัณยา สิวา, “ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2563,

https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2563/jun2563-1.pdf

¹ ศรัณยา สิวา, “ก่าไล่อเล็กทรอนิกส์: อุปกรณ์ควบคุมผู้กระทำความผิด,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2563,

<https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2559/hi2559-006.pdf>

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการบังคับโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล รวมถึงการแก้ไขพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแลตามอำนาจหน้าที่ของกรม ให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่กลับมาก่อทำผิดซ้ำอีก อีกทั้งมีทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพสุจริต ได้รับการยอมรับและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ แต่จากสถิติจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทยที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในแต่ละปี สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำที่มีมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในเรือนจำและการบริหารจัดการเรือนจำ ทั้งในเรื่องการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง และความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ ดังนั้น ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ควรต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและเร่งด่วน

ประเทศไทยมีเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศจำนวน 143 แห่ง แบ่งออกเป็น การบริหารราชการส่วนกลาง ได้แก่ เรือนจำกลาง 33 แห่ง เรือนจำพิเศษ 4 แห่ง ทัณฑสถาน 24 แห่ง สถานกักกัน 1 แห่ง สถานกักขัง 5 แห่ง และการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ เรือนจำจังหวัด 50 แห่ง เรือนจำอำเภอ 26 แห่ง² มีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศทั้งหมด 378,159 ราย เป็นชาย 330,258 ราย หญิง 47,901 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2563)³ ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของต่างประเทศแล้วพบว่า ประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมากเป็นอันดับ 6 ของโลก เป็นอันดับ 3 ของเอเชีย และเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน⁴ ในขณะที่ความจุของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศสามารถรองรับจำนวนผู้ต้องขังได้ประมาณ 254,302 คน⁵

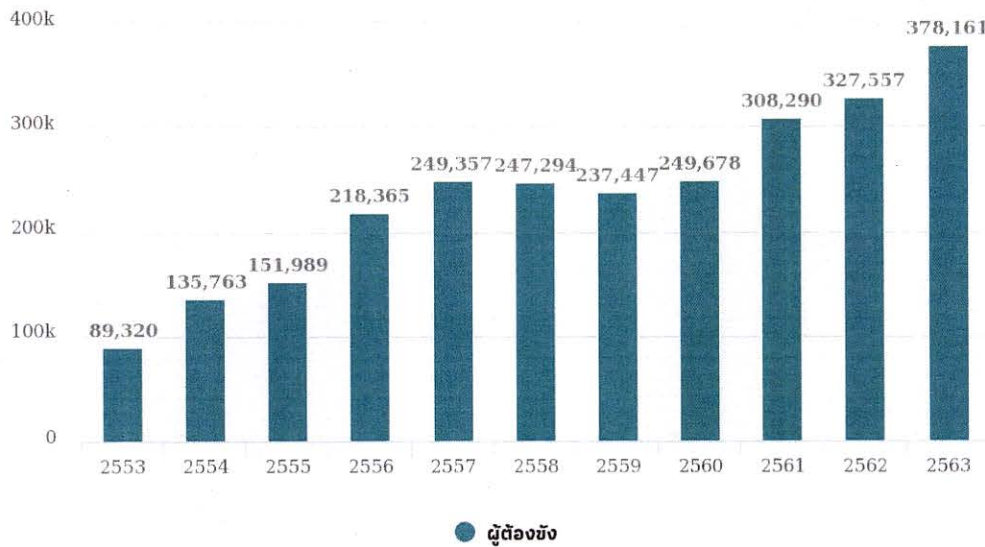
² กรมราชทัณฑ์, “รายงานการประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ ครั้งที่ 1/2561 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2563, จาก https://drive.google.com/file/d/1yJ53w7iYGJR1-btDQ3KOKWkIMOOQpf_S/view

³ กรมราชทัณฑ์, “สรุปข้อมูลผู้ต้องขัง ณ วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2563,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563, <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

⁴ World Prison Brief, “Highest to Lowest-Prison Population Total,” Accessed April 15,2020, https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison-population-total?field_region_taxonomy_tid=All

⁵ สำนักข่าวอิศรา, “เปิดแผนเร่งด่วนแก้ปม ‘คนล้นคุก’ ทุ่มพันล. สร้างห้องขัง 2 ชั้น-ซื้อกำไล EM 3 หมื่นอัน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2563, <https://www.isranews.org/isranews-scoop/85003-prison-em.html>

สถิติจำนวนผู้ต้องขังปี 2553 - 2563

ภาพที่ 1 กรมราชทัณฑ์, “สถิติจำนวนผู้ต้องขัง ปี 2553-2563,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563, <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

2. สาเหตุของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำมีที่มาจากสาเหตุหลายประการ ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากการใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น การใช้มาตรการทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างพิจารณาคดีอาญา

1) การใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น

กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดเป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ด้วย อีกทั้งยังหมายความรวมถึงกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำอย่างใดจะถูกใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วย⁶

การใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น หรือภาวะกฎหมายอาญาเฟ้อ (over-criminalization) เกิดขึ้นจากการกำหนดให้การกระทำต่าง ๆ เป็นความผิดอาญาที่ไม่เหมาะสมและมากเกินความจำเป็น ด้วยความเชื่อที่ว่าโทษทางอาญาทำให้ประชาชนเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด สามารถควบคุมพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมได้ทุกกรณี⁷ การตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับที่ผ่านมามีกำหนดโทษอาญาไว้ด้วยเพื่อลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายนั้น เห็นได้จากการกำหนดโทษทางอาญาไว้ในกฎหมายอื่นอีกหลายฉบับ นอกเหนือจากประมวลกฎหมายอาญา เช่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติป้องกัน

⁶ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยาม พรินตติ้ง (ประเทศไทย), 2551), น.1.

⁷ สุภัสสรี เทพหัสดิน ณ อยุธยา, “กฎหมายอาญาเฟ้อ,” ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, น. 16 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561).

การทรมานและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติควบคุมการขอตาน พ.ศ. 2559 เป็นต้น

ภาวะกฎหมายอาญาเพื่อยังมีสาเหตุสำคัญมาจากการที่ประเทศไทยมีกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมากเกินไป มีการตรากฎหมายใหม่ที่มีการกำหนดโทษอาญาขึ้นใช้บังคับโดยไม่มีการยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายเก่าที่หมดความจำเป็นหรือล้าสมัย มีการจัดกลุ่มบทลงโทษไม่เหมาะสมกับประเภทของอาชญากรรม เช่น การเสพยาเสพติด การค้าประเวณี การเล่นเกมพนัน ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่ผิดต่อมาตรฐานทางศีลธรรม แต่กลับใช้วิธีการลงโทษที่มีความรุนแรงเท่ากับอาชญากรรมที่มีโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต และการนำโทษอาญาไปบังคับคดีแพ่ง เช่น ความผิดเกี่ยวกับการใช้เชื้อ⁸

การใช้กฎหมายอาญาเกินความจำเป็นโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดถูกจำคุกทั้งที่กระทำความผิดไม่ร้ายแรง เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำตามมา

2) การใช้มาตรการทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีอยู่ในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมและต่อตัวผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเอง จำเป็นต้องเร่งแก้ไขปราบปรามให้หมดไปจากสังคม ในช่วงปี 2539 เมื่อการระบาดของยาเสพติดในประเทศไทยรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะเมทแอมเฟตามีนหรือยาม้า/ยาขยัน ที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน นักเรียน นักศึกษา เนื่องจากเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายในระยะแรกจะออกฤทธิ์ทำให้ร่างกายตื่นตัว สามารถทำงานหรืออ่านหนังสือได้มากกว่าปกติ แต่หากเสพติดต่อกันต่อไปในระยะยาวจะส่งผลกระทบต่อระบบประสาท กลายเป็นโรคจิตแบบหวาดระแวง คลุ้มคลั่ง ดังที่ปรากฏให้เห็นเป็นข่าวอยู่บ่อยครั้งว่ามีคนเสพยาบ้าคลุ้มคลั่งจับประชาชนเป็นตัวประกัน ภาครัฐจึงให้ความสำคัญในการปราบปรามยาเสพติดชนิดนี้อย่างจริงจัง โดยเปลี่ยนชื่อจาก “ยาม้า” เป็น “ยาบ้า” เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงโทษของยาบ้า และเปลี่ยนสถานะของยาเสพติดกลุ่มแอมเฟตามีนจากวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ประเภท 2 ตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 เป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 อยู่ในกลุ่มเดียวกับเฮโรอีน และยาอี (methylenedioxymethamphetamine: MDMA)⁹ ทำให้โทษของผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้นำเข้าหรือส่งออกยาเสพติดกลุ่มแอมเฟตามีนเพิ่มหนักขึ้น

⁸ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, “กระบวนการยุติธรรมไทยกับคำว่าอาญาเพื่อ,” ในสรุปการสัมมนาทางวิชาการหัวข้อ “คดีล้นศาล นักโทษล้นคุก ปัญหาจุกอกกระบวนการยุติธรรมไทย”, จัดโดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร, 2558 สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2563, <https://knowledge.tijthailand.org/th/publication/detail/17#book/>

⁹ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนพิเศษ 23 ง (16 สิงหาคม 2539): 8-10.

การที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 กำหนดข้อสันนิษฐานเด็ดขาดไว้ในกฎหมายว่าบุคคลใดซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 และประเภท 5 โดยมียาเสพติดเกินปริมาณที่กฎหมายกำหนดไว้ ให้ถือเป็นเด็ดขาดว่าบุคคลนั้นกระทำเพื่อจำหน่าย เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ เนื่องจากการที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานเด็ดขาดไว้เช่นนี้ ทำให้จำเลยไม่สามารถนำพยานหลักฐานเข้าสู้เพื่อให้ศาลเห็นพฤติการณ์หรือเจตนาที่แท้จริงเป็นอย่างอื่นได้ ทั้งที่ตนเองมียาเสพติดไว้เพื่อเสพส่วนตัวเท่านั้น ทำให้ต้องรับโทษในฐานครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งมีโทษจำคุกในอัตราโทษสูงถึงจำคุกตลอดชีวิต (ปัจจุบันข้อสันนิษฐานเด็ดขาดนี้ได้ถูกแก้ไขโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560 ซึ่งแก้ไขจากเดิมที่กำหนดให้การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 และประเภท 5 ตามปริมาณที่กำหนดไว้ “ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่าย” เป็น “ให้สันนิษฐานว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย” จำเลยจึงสามารถสืบพยานหลักฐานพิสูจน์เจตนาที่แท้จริงได้ และได้รับโทษที่เหมาะสมกับการกระทำความผิดที่แท้จริงได้) อีกทั้งไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ได้ เนื่องจากความผิดฐานครอบครองเพื่อจำหน่ายไม่อยู่ในเงื่อนไขความผิดที่จะเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพได้ จำเลยจึงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามปกติ ทำให้ผู้ต้องขังเกี่ยวกับคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นกลุ่มผู้ต้องขังส่วนใหญ่ในเรือนจำทั้งหมดทั่วประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

ตารางที่ 1 รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2563

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)	ร้อยละ (%) เทียบผู้ต้องขัง ทั่วประเทศ
1. นักโทษเด็ดขาด	216,358	33,865	250,223	83.364	66.460
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	43,112	5,810	48,922	16.299	12.994
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	20,650	2,623	23,273	7.754	6.181
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	6,648	1,127	7,775	2.590	2.065
2.3 สอบสวน	15,814	2,060	17,874	5.955	4.747
3. ยาวชนที่ฝากขัง	16	1	17	0.006	0.005
4. ผู้ถูกกักกัน	6	0	6	0.002	0.002

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)	ร้อยละ (%) เทียบผู้ต้องขัง ทั่วประเทศ
5. ผู้ต้องกักขัง	900	90	990	0.330	0.263
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ ทั้งสิ้น	260,392	39,766	300,158	100.000	79.72

ที่มา: กรมราชทัณฑ์, “รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2563,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563, http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2020-06-01&report=drug

3) การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างพิจารณาคดีอาญา

ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน นอกจากจะเป็นนักโทษเด็ดขาดซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกคุมขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และบุคคลซึ่งถูกคุมขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วยแล้ว ยังมีผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาคดีอาญารวมอยู่ด้วย ซึ่งผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีอาญานี้แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้ต้องขังระหว่างการสอบสวนของตำรวจและพนักงานอัยการ 2) ผู้ต้องขังระหว่างการไต่สวนและการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น และ 3) ผู้ต้องขังระหว่างการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาล

แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะกำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) ต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ และให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวได้ 3 ลักษณะ คือ 1) การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน 2) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และ 3) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลมักจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน เนื่องจากเห็นว่าการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันนั้น โอกาสที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีไม่มาพบตามที่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลนัดไว้มีน้อยกว่าการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน เพราะหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามที่นัดไว้จะต้องถูกยึดทรัพย์สินที่นำมาวางเป็นประกัน อีกทั้งการกำหนดราคาหลักทรัพย์ที่นำมาวางเป็นประกันในแต่ละฐานความผิดค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่สามารถหาประกันหรือหลักประกันมาขอปล่อยชั่วคราวได้¹⁰ จึงต้องถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำทั้งที่คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาและยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำ

¹⁰ วรชาติ เกลี้ยงแก้ว, “การควบคุมผู้กระทำความผิดในชั้นปล่อยชั่วคราวด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์,” *อุลพาท*, เล่ม 2, ปีที่ 62, น. 108-109 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2558).

ผิดจริงตามที่ถูกล่ามทา เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ และยังกระทบกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอีกด้วย

ตารางที่ 2 รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2563

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1. นักโทษเด็ดขาด	271,706	40,136	311,842	82.827
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	55,435	7,452	62,887	16.703
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	27,247	3,552	30,799	8.180
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	9,811	1,566	11,377	3.022
2.3 สอบสวน	18,377	2,334	20,711	5.501
3. เยาวชนที่ฝากขัง	40	2	42	0.011
4. ผู้ถูกกักกัน	30	4	34	0.009
5. ผู้ต้องกักขัง	1,548	146	1,694	0.450
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	328,759	47,740	376,499	100.000

ที่มา: กรมราชทัณฑ์, “รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2563,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563, http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2020-06-01&report=

3. ผลกระทบจากปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ทั้งต่อการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังและการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังไม่สามารถทำได้โดยมีประสิทธิภาพ

1) การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง

แม้ผู้ต้องขังจะเป็นบุคคลที่กระทำความผิดอาญาซึ่งกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมสมควรที่จะต้องถูกลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดที่กระทำก็ตาม แต่การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจำเป็นต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างหลักสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์ แนวทางการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยโทษจำคุกมีเป้าหมายในการปกป้องสังคม และการปรับเปลี่ยนพฤตินิสัยของผู้ต้องขังด้วย¹¹

¹¹ ปรีชญาณ์ นักพ่อน, “การจัดสวัสดิการสำหรับผู้ต้องขังของไทย,” ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, น. 76 (มกราคม-มิถุนายน 2562).

ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับตัวเป็นคนดี และใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุขเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำแล้ว

จากปริมาณของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งเปรียบเทียบกับความจุที่เรือนจำหรือทัณฑสถานนั้นรับได้ เห็นได้ว่า ผู้ต้องขังต้องอยู่กันอย่างแออัดซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง การบริหารจัดการเรือนจำ การจัดสวัสดิการและการดูแลผู้ต้องขัง ความแออัดดังกล่าวทำให้ผู้ต้องขังเกิดความเครียด มีพฤติกรรมกระทำการผิดวินัย ละเมิดกฎระเบียบของเรือนจำ เกิดการทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกายระหว่างผู้ต้องขังด้วยกันเอง¹² และอาจถึงขั้นก่อความรุนแรงถึงขั้นการก่อจลาจลขึ้นในเรือนจำ ทำให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเรือนจำ อาจถูกทำร้ายได้รับบาดเจ็บหรือเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้อีกทั้งเป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหารจัดการเรือนจำในกรณีการเกิดโรคระบาดด้วยเช่นเดียวกัน

2) การแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการหนึ่งที่มีมุ่งแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดี ได้รับการยอมรับและอยู่ร่วมกันกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุขเมื่อพ้นโทษแล้ว กรมราชทัณฑ์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้จัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังและพัฒนาทักษะอาชีพแก่ผู้ต้องขัง เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังในการกลับเข้าสู่สังคมเมื่อพ้นโทษแล้ว แต่จากจำนวนผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำที่อยู่กันอย่างแออัดทำให้การจัดโปรแกรมการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังทำได้ด้วยความยากลำบากเนื่องจากมีสถานที่จำกัด และเจ้าหน้าที่เรือนจำใช้เวลาหมดไปกับการดูแลกิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขัง เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการอบรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับคืนสู่สังคมโดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก¹³ อีกทั้งผลจากปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำทำให้ผู้ต้องขังถูกคุมขังปะปนกัน ผู้ต้องขังที่เป็นอาชญากรอาชีพหรือทำผิดติดนิสัยถูกคุมขังรวมอยู่กับผู้ต้องขังที่กระทำความผิดครั้งแรก หรือผู้ต้องขังที่กระทำความผิดโดยพลาดพลั้ง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการกระทำความผิดระหว่างกัน สร้างเครือข่ายอาชญากรรมในกลุ่มผู้ต้องขัง และเมื่อผู้ต้องขังเหล่านี้พ้นโทษออกจากเรือนจำมักจะกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกมากกว่าที่จะกลับตัวเป็นคนดี¹⁴

4. แนวทางแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

การปรับปรุงการใช้กฎหมายอาญาให้มีความเหมาะสม การใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก การใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังแทนการจำคุก และการใช้มาตรการลดทอนความเป็น

¹² ยุทธศักดิ์ ทองประพันธ์, “สาเหตุการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองเปรม,” (ภาคินพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), น. 133.

¹³ นที จิตสว่าง, “มาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเพื่อแก้ปัญหานักโทษล้นคุก,” สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2563, <http://www.nathee-chitsawang.com/%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B>

¹⁴ ธานี วรภัทร์, “วิกฤตสิทธิมนุษยชนในเรือนจำ: ปรากฏการณ์ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ,” (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2556), น.3.

อาชญากรรมในคดีอาชญากรรม เป็นมาตรการที่ช่วยลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำลงได้ จึงเป็นแนวทางที่ควรนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

1) การปรับปรุงการใช้กฎหมายอาญาให้มีความเหมาะสม

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำมาจากการนำกฎหมายอาญามาใช้มากเกินไปจนเกิดความเกินความจำเป็นจนเกิดภาวะกฎหมายอาญาเฟ้อ เนื่องจากเชื่อว่าโทษทางอาญาจะทำให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิด แต่จากสถิติอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยกลับสะท้อนให้เห็นว่า โทษทางอาญาไม่สามารถป้องกันและควบคุมอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁵ อีกทั้งกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาไว้ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการกำหนดความผิดอาญาที่ฝ่าฝืนขั้นตอนการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในการกำหนดความผิดอาญา¹⁶ ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายลดลง และผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายต้องถูกดำเนินคดีและถูกลงโทษทางอาญาโดยไม่จำเป็น

จากปัญหาดังกล่าวจึงเกิดแนวความคิดว่า การใช้โทษทางอาญาควรใช้เท่าที่จำเป็น และควรใช้เฉพาะกับความผิดที่เป็นความผิดอาญาร้ายแรงเท่านั้น ซึ่งหลักการนี้ได้ถูกบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 และมีการนำโทษทางปกครองมาใช้ในการกำหนดโทษให้เหมาะสมมากขึ้นสำหรับการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำ ซึ่งไม่ใช่เรื่องร้ายแรงที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือผิดศีลธรรมอย่างร้ายแรงแทนการใช้โทษอาญา เช่น พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งมีบทกำหนดโทษทางปกครองในกรณีที่ผู้ประกอบการไม่แจ้งผลการรวมธุรกิจภายใน 7 วันหลังการรวมธุรกิจ ต้องชำระค่าปรับทางปกครองในอัตราไม่เกิน 200,000 บาท และปรับอีกในอัตราไม่เกิน 10,000 บาทต่อวัน ตลอดเวลาที่ฝ่าฝืนอยู่ หรือในกรณีที่ผู้ประกอบการที่ไม่ขออนุญาตก่อนรวมธุรกิจ มีโทษปรับทางปกครองในอัตราไม่เกินร้อยละ 0.5 ของมูลค่าในการรวมธุรกิจ (เดิมความผิดในการรวมธุรกิจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษทางอาญา จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีที่กระทำความผิดซ้ำต้องระวางโทษเป็นทวีคูณ) และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีบทลงโทษทางปกครองในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่แจ้งวัตถุประสงค์ในการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 1,000,000 บาท หรือผู้ควบคุมข้อมูลขอความยินยอมโดยการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ มีโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 3,000,000 บาท เป็นต้น

¹⁵ อ่างแล้ว เชียงธรรมที่ 5, น. 13.

¹⁶ คณศ เต็งสุวรรณ, “ปัญหาการจัดระบบกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น. 124-125.

2) การใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก

แม้โทษจำคุกจะเป็นวิธีการสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้กับสังคมได้มากกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการอื่น เนื่องจากการนำตัวกระทำความผิดมาคุมขังไว้ในเรือนจำเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้นั้นกระทำความผิดได้อีก และได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำความผิดตลอดระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำให้กลับตัวเป็นคนดี เกรงกลัวการถูกลงโทษ ไม่กลับไปกระทำความผิดอีกเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ อย่างไรก็ตาม การลงโทษจำคุกอาจไม่เกิดประโยชน์กับผู้ต้องขังบางประเภท โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่กระทำความผิดโดยไม่ตั้งใจ และผู้ต้องขังที่ต่อโทษจำคุกกระยะสั้น ซึ่งการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยในเรือนจำส่วนใหญ่มักไม่ได้ผลเนื่องจากระยะเวลาในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมมีไม่เพียงพอ เรือนจำกลายเป็นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การกระทำความผิดกับอาชญากรอื่น ประกอบกับการถูกลงโทษจำคุกเป็นตราบาปติดตัวผู้นั้น ผู้ต้องขังจึงเป็นที่รังเกียจของสังคม ทำให้เมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำแล้วผู้ต้องขังมักจะกระทำความผิดซ้ำอีก โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้น จึงควรนำมาตรการทางเลือกแทนการจำคุกมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดแต่ละคน ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้ต้องขังและสังคมมากกว่า และยังเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคดีผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้

มาตรการทางเลือกแทนการจำคุกมีอยู่หลายวิธี และสามารถนำมาใช้ได้ตั้งแต่ก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี หรือเมื่อผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้วแต่นำมาตรการทางเลือกมาใช้เพื่อเลี่ยงการลงโทษจำคุก เช่น การรอลงอาญา การคุมประพฤติ การชะลอฟ้อง หรือเมื่อผู้กระทำความผิดถูกตัดสินลงโทษให้จำคุกแล้ว แต่ได้รับการผ่อนปรนให้ได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำก่อนครบกำหนดโทษภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด เช่น การพักการลงโทษ ซึ่งเป็นการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดออกมาอยู่นอกเรือนจำก่อนครบกำหนดโทษ ภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติและการลดวันต้องโทษ ซึ่งเป็นการลดวันต้องโทษจำคุกให้แก่ักโทษเด็ดขาดที่มีความประพฤติดีในระหว่างต้องโทษในเรือนจำ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกต้องเป็นนักโทษชั้นดีขึ้นไปเท่านั้น

3) การใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังแทนการจำคุก

กำไลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) เป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวให้อยู่ภายในบริเวณจำกัด หรือไม่เข้าไปในบริเวณใดภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ หากผู้ถูกควบคุมตัวออกนอกบริเวณที่กำหนด หรือทำลายกำไลอิเล็กทรอนิกส์ กำไลอิเล็กทรอนิกส์จะส่งสัญญาณไปยังศูนย์ควบคุมแจ้งให้ทราบว่าผู้ถูกควบคุมตัวทำผิดเงื่อนไขหรือหลบหนี ทำให้หน่วยงานของรัฐสามารถติดตามตัวผู้นั้นกลับมารับโทษได้

ประเทศไทยได้นำกำไลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา ปัจจุบันได้นำมาใช้ในการควบคุมตัวนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดและผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด¹⁷ การนำ

¹⁷ กระทรวงยุติธรรม, “หนังสือ ที่ ยช 0305/397 ลงวันที่ 27 มกราคม 2563 เรื่อง ขอยกเลิกการผูกพันงบประมาณรายการค่าเช่าอุปกรณ์เครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) พร้อมระบบควบคุมการทำงาน จำนวน 4,000

กำไลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวข้างต้น เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำลงได้ และจะเกิดประโยชน์กับตัวบุคคลนั้นและสังคมมากกว่าการควบคุมตัวในเรือนจำ เนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่ต้องได้ชื่อว่าเคยถูกจำคุก ไม่เป็นที่รังเกียจของคนในสังคม จึงสามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติ อีกทั้งยังทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีโอกาสได้รับการถ่ายทอดวิธีการกระทำความผิดที่มีโทษอาญาอื่น ๆ จากการถูกคุมขังร่วมกับผู้ต้องขังอื่นในเรือนจำ ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นกระทำความผิดอาญาที่ร้ายแรงขึ้นกว่าเดิมเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว สังคมจึงมีความปลอดภัยมากขึ้นด้วย

4) การใช้มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ที่ผ่านมามีประเทศไทยใช้นโยบายในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้กลไกทางกฎหมายที่มีบทลงโทษที่รุนแรงและเด็ดขาดมาโดยตลอด มีโทษหนักถึงขั้นประหารชีวิต และมีโทษปรับเป็นจำนวนเงินสูงถึงหลายล้านบาท อีกทั้งมีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้นเพื่อปราบปรามยาเสพติดโดยเฉพาะ แต่กลับปรากฏว่าสถานการณ์ของปัญหาเสพติดของประเทศไทยยังไม่เบาบางลง เห็นได้จากสถิติคดีเกี่ยวกับยาเสพติดที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้นตั้งแต่เดือนมกราคม-ตุลาคม 2562 มีจำนวนถึง 304,787 คดี โดยฐานความผิดที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น 3 ลำดับสูงสุด คือ เสพ ครอบครอง และครอบครองเพื่อจำหน่าย และประเภทของยาเสพติดที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น 3 อันดับสูงสุด คือ เมทแอมเฟตามีน พิษกระท่อม และกัญชา¹⁸

จากสถิติคดีเกี่ยวกับยาเสพติดของศาลยุติธรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นความผิดฐานเสพยาเสพติด ซึ่งแต่เดิมรัฐถือว่าผู้กระทำความผิดกลุ่มนี้เป็นอาชญากรที่ต้องรับโทษและต้องถูกบำบัดรักษาควบคู่กัน แต่ต่อมาแนวความคิดเกี่ยวกับผู้ติดยาเสพติดได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมองว่าการติดยาเสพติดมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ ทำให้เกิดความผิดปกติของระบบประสาทโดยเฉพาะสมองส่วนกลางและสารเคมีในสมอง อีกทั้งยังเป็นสาเหตุของการกระทำอาชญากรรมอื่น ผู้ติดยาเสพติดจึงควรต้องได้รับการบำบัดรักษาฟื้นฟูให้หายขาดไม่หันกลับไปใช้ยาเสพติดอีก ด้วยเหตุนี้รัฐจึงได้นำนโยบาย “ผู้เสพ คือ ผู้ป่วย” มาใช้ร่วมกับแนวความคิดในการเบี่ยงเบนคดี มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดแทนระบบการลงโทษ และเบี่ยงเบนผู้ติดยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมหลัก ซึ่งจะเป็วิธีการหนึ่งในการลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำลงได้ อย่างไรก็ตามการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนดยังคงมีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไม่ได้ผลเต็มที่ กล่าวคือ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ว่า ผู้ที่มีคุณสมบัติเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้จะต้องเป็นผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้

เครื่อง ตามมติคณะรัฐมนตรีที่ นร 0505/8215 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2561 และขออนุมัติผูกพันงบประมาณรายการค่าเช่าอุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) พร้อมระบบที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30,000 เครื่อง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2563, http://www.cabinet.soc.go.th/doc_image/2563/9933454434.pdf

¹⁸ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักแผนงานและงบประมาณ, “สถิติข้อหายาเสพติดที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น (ม.ค.-ต.ค. 62),” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2563, <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/9681/iid/172763>

ครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติด ตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดใน กฎกระทรวง ซึ่งในกรณีของเมทแอมเฟตามีนหรือยาบ้าที่มีขีดขึ้นสู่ศาลยุติธรรมเป็นลำดับต้นนั้น จะต้องมียาเสพติดไม่เกิน 5 หน่วยการใช้ (5 เม็ด) หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน 500 มิลลิกรัม จึงจะสามารถเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ และผู้นั้นจะต้องไม่เป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น ที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาลในคดีอื่น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วผู้ติดยาเสพติดมักจะกระทำความผิดอาญาฐานอื่นร่วมด้วย เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ทำให้บุคคลนั้นขาดคุณสมบัติที่จะเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ ต้องถูกดำเนินคดีและถูกลงโทษจำคุก ดังนั้น จึงควรมีการทบทวนแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามยาเสพติดและการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้การแก้ไขปัญหา ยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

มาตรการสำคัญอีกประการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อลดปริมาณผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำลงได้ คือ “การลดทอนความเป็นอาชญากรรม (decriminalization) ของคดียาเสพติด” ซึ่งเป็นการลงโทษหรือการยกเลิกโทษทางอาญาของการกระทำความผิดบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด มุ่งเน้นการปรับปรุง มาตรการทางกฎหมายเพื่อให้การกระทำความผิดเฉพาะในกรณีผู้เสพยาเสพติด หรือผู้ครอบครองยาเสพติด ในปริมาณเล็กน้อย หรือครอบครองยาเสพติดเพื่อการเสพส่วนตัว ได้รับโทษอาญาน้อยลงหรือไม่ต้องรับโทษทางอาญา แต่ใช้มาตรการทางเลือกอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุก เช่น การบำบัดรักษา หรือการปรับ¹⁹ มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติดนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดได้อย่างประสบความสำเร็จในประเทศโปรตุเกส ซึ่งให้ความสำคัญกับแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เปิดโอกาสให้ผู้ติดยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาที่ถูกต้อง โดยไม่จำเป็นต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เน้นการลงโทษด้วยวิธีการที่เข้มงวด แต่อาศัยมาตรการทางปกครองและสาธารณสุข กล่าวคือ ในขณะที่กฎหมายยาเสพติดที่ใช้บังคับในปี 2544 (ค.ศ. 2001) ยังคงสถานะความผิดทางกฎหมายของการเสพยาเสพติดและการครอบครองโดยมิชอบ แต่สถานะโทษนั้นไม่ได้เป็นโทษทางอาญา หากแต่เป็นมาตรการทางปกครอง รวมถึงกระบวนการวิธีทางอาญาก็ปรับเปลี่ยนเป็นกระบวนการวิธีทางปกครองด้วยเช่นเดียวกัน เช่น การเตือน การห้ามเข้าออกสถานที่ การห้ามพบบุคคลนอกสถานที่ การรายงานตัวแก่เจ้าหน้าที่เป็นระยะ หรือการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรือใบอนุญาตในกรณีที่ผู้เสพได้ครอบครอง ยาเสพติดในปริมาณที่เสพได้ไม่เกิน 10 วัน ในขณะที่การบังคับโทษทางอาญายังคงมีอยู่แต่จะบังคับใช้ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานเป็นที่ชัดเจนว่าผู้เสพได้ครอบครองยาเสพติดในปริมาณที่สูงกว่าปริมาณที่ได้เสพใน 10 วัน²⁰

¹⁹ นันท์พัช ไซยอักรพงศ์, “นโยบายและมาตรการทางเลือกในคดียาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีการลดทอนความเป็นอาชญากรรม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), น.62.

²⁰ ปราโมทย์ พันธุ์สะอาด, “รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดเปรียบเทียบ สู่แนวนโยบายที่ควรจะเป็น,” ปีที่ 37 ฉบับที่ 2 วารสารธรรมศาสตร์, น.4-5 (2561).

5. บทสรุปและเสนอแนะ

โทษจำคุกเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำในยุคแรก มีวัตถุประสงค์เน้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้น ทดแทนและข่มขู่ยับยั้ง มุ่งประสงค์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมเป็นสำคัญ ผู้กระทำความผิดควร ถูกกำจัดออกจากสังคมเพื่อไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดได้อีก แต่ต่อมาในระยะหลังวัตถุประสงค์ของการ ลงโทษจำคุกได้เปลี่ยนจากเดิมไปเป็นเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด อบรมให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับ เข้าสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ กิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้กระทำความผิดในเรือนจำจึงเป็นลักษณะของ การฝึกอาชีพ การให้การศึกษา เพื่อฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจให้แก่ผู้กระทำ ความผิดเมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำ โดยมีกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ใน การบังคับโทษจำคุกให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ และทัณฑสถานทั่วประเทศทั้งหมด 378,159 ราย ชาย 330,258 ราย หญิง 47,901 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2563) ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของต่างประเทศแล้ว ประเทศไทยมีจำนวน ผู้ต้องขังในเรือนจำมากเป็นอันดับ 6 ของโลก เป็นอันดับ 3 ของเอเชีย และเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน ในขณะที่ ความจุของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศสามารถรองรับจำนวนผู้ต้องขังได้ประมาณ 254,302 คน

ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำมีสาเหตุหลักประการหนึ่งมาจากการใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น จนเกิดภาวะ “กฎหมายอาญาเฟ้อ” คือ การกำหนดให้การกระทำหรือไม่กระทำการบางอย่างเป็นความผิด อาญา ด้วยความเชื่อที่ว่าโทษอาญานั้นสามารถควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมได้ ทำให้ผู้กระทำความผิด ต้องถูกลงโทษจำคุกทั้งที่ความผิดนั้นเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง หรือเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืน ขั้นตอนการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในการกำหนดความผิดอาญา ดังนั้น จึงควรมีการทบทวนปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ เพื่อกำหนดโทษให้เหมาะสมกับการกระทำ ความผิด โดยนำโทษทางอาญามาใช้เท่าที่จำเป็นและใช้เฉพาะกับความผิดที่เป็นความผิดอาญาร้ายแรง และนำ โทษทางปกครองมาใช้ในการกำหนดโทษสำหรับการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือไม่ปฏิบัติตาม บทบัญญัติที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำ ซึ่งไม่ใช่เรื่องร้ายแรงที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือ ผิดศีลธรรมอย่างร้ายแรงแทนการใช้โทษทางอาญา รวมถึงการตรากฎหมายใหม่ขึ้นใช้บังคับในอนาคตก็ควร ต้องคำนึงถึงการนำโทษอาญามาใช้ให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดนี้ด้วยเช่นเดียวกัน

การใช้มาตรการทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้นโยบายปราบปรามยาเสพติดอย่างเด็ดขาดของภาครัฐโดยใช้กลไกทางกฎหมายที่มี บทลงโทษทางอาญาที่รุนแรงและเด็ดขาด เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งแม้รัฐจะนำนโยบาย ผู้เสพคือผู้ป่วยมาใช้เพื่อบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบางฐานความผิดฐานเพื่อไม่ให้กลับไป ซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติดอีก และเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมหลักเพื่อลดปริมาณผู้ต้องขัง ในเรือนจำลงก็ตาม แต่ก็เป็นการบำบัดรักษาในระบบการบังคับบำบัดและระบบต้องโทษมากกว่าระบบสมัครใจ ประกอบกับเงื่อนไขบางประการที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นข้อจำกัดที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดไม่สามารถเข้าสู่ กระบวนการบำบัดรักษาได้ เช่น ประเภทและปริมาณยาเสพติด หรือการอยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีอาญาอื่น

ทำให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดยังคงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ผู้ติดยาเสพติดจึงต้องถูกพิจารณาคดีและลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมหลัก ทำให้จำนวนผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดในเรือนจำสูงกว่าจำนวนผู้ต้องขังในคดีอาญาอื่น เป็นสาเหตุหลักของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ดังนั้น จึงควรมีการทบทวนแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามยาเสพติดและการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดและสภาพสังคมในปัจจุบัน นำนโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรม (decriminalization) ของคดียาเสพติดมาใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดบางประเภทโดยนำโทษทางปกครองมาใช้แทนโทษอาญา นำกำลังอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดและผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และสนับสนุนให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาโดยระบบสมัครใจมากขึ้น ซึ่งจะเกิดผลสำเร็จในการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมากกว่าการถูกบังคับให้เข้ารับการบำบัดรักษา และช่วยลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำลงได้

การถูกควบคุมตัวในระหว่างพิจารณาคดีของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเป็นสาเหตุหลักอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ผู้ต้องขังกลุ่มนี้เป็นผู้ต้องขังในระหว่างการสอบสวนของตำรวจและพนักงานอัยการ ผู้ต้องขังระหว่างการไต่สวนและการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น และผู้ต้องขังระหว่างการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาล ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) ต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำทั้งที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา การถูกควบคุมตัวในระหว่างพิจารณาคดีนี้มักมีสาเหตุมาจากการที่เจ้าพนักงานของรัฐมักจะกำหนดหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราวไว้ค่อนข้างสูงเพื่อป้องกันการหลบหนีคดีของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีไม่สามารถหาหลักทรัพย์มาเป็นประกันได้ แม้ความผิดที่ถูกกล่าวหาจะเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงมีโทษน้อย จึงต้องถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นสาเหตุของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำเท่านั้น แต่ยังกระทบสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังดังกล่าวด้วย ดังนั้น จึงควรนำกำลังอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยเพิ่มขึ้นทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ในคดีความผิดที่ไม่ร้ายแรง ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้

มาตรการทางเลือกแทนการจำคุกเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้ มาตรการทางเลือกแทนการจำคุกนี้มีอยู่หลายวิธีและสามารถนำมาใช้ได้ในทุกขั้นตอนตั้งแต่ก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจนถึงภายหลังจากที่ผู้ต้องขังถูกตัดสินลงโทษให้จำคุกแล้ว เช่น การไต่กลับเสียข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี การรอลงอาญา การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ และการลดวันต้องโทษ การนำมาตรการเหล่านี้มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเหมาะสม ก็จะเป็นวิธีการหนึ่งที่เกิดประโยชน์กับผู้ต้องขังและสังคมมากกว่า และช่วยแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำลงได้

ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมาเป็นเวลายาวนาน ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในเรือนจำและการบริหารจัดการเรือนจำ ทั้งในเรื่องการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง ความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ และงบประมาณของประเทศในการดูแลผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังล้นเรือนจำจึงเป็นปัญหาสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรต้องร่วมมือกันอย่างเร่งด่วนในการกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไป

ในทิศทางเดียวกันและเป็นระบบ ซึ่งความร่วมมือนี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหาผู้ต้องขัง
ล้นเรือนจำบรรลุผลสำเร็จได้ในที่สุด

จัดทำโดย

นางสาวศรันยา สี่มา

นิติกรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

โทร. 0 2244 2060 โทรสาร 0 2244 2058

Email : sapagroup1@gmail.com

บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์. “รายงานการประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ ครั้งที่ 1/2561 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561.”
https://drive.google.com/file/d/1yJ53w7IYGJR1-btDQ3KOKWkIMOOQpf_S/view,
 15 เมษายน 2563.
- _____. “รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561.”
<http://www.correct.go.th/?p=40343>, 1 เมษายน 2563.
- _____. “สรุปข้อมูลผู้ต้องขัง ณ วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2563.”
<http://www.correct.go.th/stathomepage/>, 1 มิถุนายน 2563.
- กระทรวงยุติธรรม. “หนังสือ ที่ ยธ 0305/397 ลงวันที่ 27 มกราคม 2563 เรื่อง ขอยกเลิกการผูกพัน
 งบประมาณรายการค่าเช่าอุปกรณ์เครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring:
 EM) พร้อมระบบควบคุมการทำงาน จำนวน 4,000 เครื่อง ตามมติคณะรัฐมนตรีที่ นร
 0505/8215 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2561 และขออนุมัติผูกพันงบประมาณรายการค่าเช่าอุปกรณ์
 ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) พร้อมระบบที่เกี่ยวข้อง จำนวน
 30,000 เครื่อง.” http://www.cabinet.soc.go.th/doc_image/2563/9933454434.pdf, 30
 เมษายน 2563.
- “กำไลอิเล็กทรอนิกส์ ตัวช่วยลดคนล้นคุก.” ไทยรัฐ (14 กรกฎาคม 2557) : 5.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร
 : สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย), 2551.
- “แก่นักโทษล้นคุก! กสม.เร่งศึกษาใช้เทคโนโลยีจำกัดเสรีภาพแทน.” โพสต์ทูเดย์ออนไลน์ (6 กันยายน
 2562) <https://www.posttoday.com/social/general/599946>, 17 เมษายน 2563.
- คมศักดิ์ โตโกชนพันธุ์. “การปล่อยชั่วคราวโดยใช้ระบบประเมินความเสี่ยงและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์.” ปีที่
 3 ฉบับที่ 1. วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์. (มกราคม-มิถุนายน 2562) : 17-34.
- คณศ เต็งสุวรรณ. “ปัญหาการจัดระบบกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์
 มหบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.
- ซีต้า ธนฐิติวงศ์. “การควบคุมผู้ต้องโทษโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์.” วิทยานิพนธ์มหบัณฑิต
 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- ฐิติมา ประเสริฐ. “การจำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ.” วิทยานิพนธ์มหบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- ธานี วรภัทร์. “การลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำ: ศึกษามาตรการทางกฎหมายในชั้นสอบสวนฟ้องร้องและ
 ชั้นพิจารณาพิพากษา.” <http://libdoc.dpu.ac.th/article/B193.pdf>, 3 เมษายน 2563.

- _____. “วิกฤตสิทธิมนุษยชนในเรือนจำ: ปรากฏการณ์ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ.” เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1 วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ,
2556.
- นัทธี จิตสว่าง. “สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังกำลังถูกละเมิด.” ราชทัณฑ์. ฉบับที่ 3. ปีที่ 46. (มีนาคม 2541) : 20-35.
- _____. “มาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเพื่อแก้ปัญหาคุกโทษล้นคุก.”
[http://www.nathee-
chitsawang.com/%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B,](http://www.nathee-chitsawang.com/%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B,)
28 มกราคม 2563.
- นันทร์พัช ไซยอักรพงศ์. “นโยบายและมาตรการทางเลือกในคดียาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีการลดทอน
ความเป็นอาชญากรรม.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2555.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตาม
พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนพิเศษ 23 ง
(16 สิงหาคม 2539) : 8-10.
- ปราโมทย์ พันธุ์สะอาด. “รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดเปรียบเทียบ สู่แนวนโยบายที่ควรจะเป็น.”
ปีที่ 37. ฉบับที่ 2. วารสารธรรมศาสตร์. (2561) : น.4-5.
- ปรีชญานันท์ นักพ่อน. “การจัดสวัสดิการสำหรับผู้ต้องขังของไทย.” ปีที่ 22 ฉบับที่ 1. วารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (มกราคม-มิถุนายน 2562) : 76.
- พรเทพ เอียดแก้ว. “มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกในคดียาเสพติด: ศึกษากรณีการรอกการลงโทษ
ผู้เสพยาเสพติด.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2560.
- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 22 ก
(31 มีนาคม 2542) : 7-22.
- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 70 ก
(7 กรกฎาคม 2560) : 22-45.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก
(27 พฤษภาคม 2562) : 52-95.
- ยุทธศักดิ์ ทองประพันธ์. “สาเหตุการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองเปรม.” ภาคนิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

- รุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์. “มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด : แนวทางในการจัดตั้งศาลเพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาหรือผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย.” เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่น 60 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2560-2561.
- ลาวัลย์ อ่อนโฉม. “การกำหนดโทษให้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2560.
- วรชาติ เกลี้ยงแก้ว. “การควบคุมผู้กระทำความผิดในชั้นปล่อยชั่วคราวด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์.” ตุลพาห. เล่ม 2. ปีที่ 62. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2558) : 108-109.
- วิชณุ คำโนนม่วง. “มาตรการทางกฎหมายในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด: ศึกษากรณีการนำระบบสมัครใจบำบัดมาใช้ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.
- World Prison Brief. “Highest to Lowest-Prison Population Total.”
https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison-population-total?field_region_taxonomy_tid=All, April 15, 2020.
- ศรinya สีมา. “กำไลอิเล็กทรอนิกส์: อุปกรณ์ควบคุมผู้กระทำความผิด.”
<https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2559/hi2559-006.pdf>,
 15 เมษายน 2563.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. “กระบวนการยุติธรรมไทยกับคำว่าอาญาเพื่อ.” ในสรุปการสัมมนาทางวิชาการ หัวข้อ “คดีล้นศาล นักโทษล้นคุก ปัญหาจุกอกกระบวนการยุติธรรมไทย”. จัดโดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร, 2558
<https://knowledge.tijthailand.org/th/publication/detail/17#book/>, 22 มกราคม 2563.
- สำนักข่าวอิศรา “เปิดแผนเร่งด่วนแก้ปม ‘คนล้นคุก’ ทุ้มพินล. สร้างห้องขัง 2 ชั้น-ซื้อกำไล EM 3 หมื่นอัน.”
<https://www.isranews.org/isranews-scoop/85003-prison-em.html>, 10 เมษายน 2563.
- สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักแผนงานและงบประมาณ. “สถิติข้อหาอาชญากรรมที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น (ม.ค.-ต.ค. 62).”
<https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/9681/iid/172763>,
 1 พฤษภาคม 2563.
- สุภัสสี เทพหัสดิน ณ อยุธยา. “กฎหมายอาญาเพื่อ.” ปีที่ 44 ฉบับที่ 2. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561) : 9-33.

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน*

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 1

ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจการควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
									ชาย			หญิง				
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	ราย	%	ราย	ราย	%		
1	สถานกักขังกลางจังหวัดปทุมธานี	ไม่เกิน 2 ปี	85	16	448	465	583	605	498	0	-	589	0	-		
2	เรือนจำชั่วคราวเขาพลอง(ชัยนาท)		214	0	108	0	141	0	0	73	51.77	0	0	-		
3	เรือนจำกลางพระนครศรีอยุธยา	ไม่เกิน 15 ปี	1,540	0	1,642	0	2,135	0	595	0	-	0	0	-		
4	เรือนจำกลางลพบุรี	15 - 20 ปี	3,085	421	1,511	349	1,965	454	0	1,120	57.00	33	0	-		
5	เรือนจำกลางสมุทรปราการ	15 - 30 ปี	6,790	1,085	2,944	592	3,828	770	0	2,962	77.38	0	315	40.91		
6	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษปทุมธานี	ไม่เกิน 20 ปี	3,121	0	3,101	0	4,032	0	911	0	-	0	0	-		
7	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา	ไม่เกิน 10 ปี	1,622	0	1,363	0	1,772	0	150	0	-	0	0	-		
8	เรือนจำจังหวัดชัยนาท	ไม่เกิน 15 ปี	1,330	209	909	114	1,182	149	0	148	12.52	0	60	40.27		

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจการควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)					
									ชาย			หญิง		
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	ราย	%	ราย	ราย	%
9	เรือนจำจังหวัดปทุมธานี	ไม่เกิน 15 ปี	1,981	245	1,550	206	2,015	268	34	0	-	23	0	-
10	เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ไม่เกิน 25 ปี	3,549	610	1,696	332	2,205	432	0	1,344	60.95	0	178	41.20
11	เรือนจำจังหวัดสระบุรี	ไม่เกิน 15 ปี	2,723	416	1,591	420	2,069	546	0	654	31.61	130	0	-
12	เรือนจำจังหวัดสิงห์บุรี	ไม่เกิน 20 ปี	1,651	251	1,260	339	1,638	441	0	13	0.79	190	0	-
13	เรือนจำจังหวัดอ่างทอง	ไม่เกิน 15 ปี	1,612	202	1,148	171	1,493	223	0	119	7.97	21	0	-
14	เรือนจำอำเภออัญบุรี	ไม่เกิน 10 ปี	2,135	312	1,315	320	1,710	416	0	425	24.85	104	0	-
15	เรือนจำอำเภอชัยบาดาล	ไม่เกิน 15 ปี	1,152	166	608	96	791	125	0	361	45.64	0	41	32.80
16	ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา	ไม่เกิน 15 ปี	1,299	0	1,204	0	1,566	0	267	0	-	0	0	-
รวม		33,889	3,933	22,398	3,404	29,125	4,429	2,455	7,219		1,090		594	

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 2

ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจการควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง				
									รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	ราย	%	ราย	ราย	%		
1	สถานกักขังจังหวัดชลบุรี		18	0	0	0	0	0	0	18	-	0	0	-		
2	สถานกักขังกลางจังหวัดตราด		45	11	0	0	0	0	0	45	-	0	11	-		
3	เรือนจำชั่วคราวเขาชะเมา (ตราด)		292	0	200	0	260	0	0	32	12.31	0	0	-		
4	เรือนจำชั่วคราวเขาไม้แก้ว (ระยอง)		312	0	179	0	233	0	0	79	33.91	0	0	-		
5	เรือนจำกลางชลบุรี	15 ปี - ตลอดชีวิต	7,232	0	5,744	0	7,468	0	236	0	-	0	0	-		
6	เรือนจำกลางฉะเชิงเทรา	15 - 20 ปี	3,297	308	2,271	151	2,953	197	0	344	11.65	0	111	56.35		
7	เรือนจำกลางระยอง	15 ปี - ตลอดชีวิต	6,735	1,152	2,828	613	2,828	613	0	3,907	138.15	0	539	87.93		
8	เรือนจำจังหวัดจันทบุรี	ไม่เกิน 25 ปี	2,211	317	1,641	192	2,134	250	0	77	3.61	0	67	26.80		
9	เรือนจำจังหวัดตราด	ไม่เกิน 15 ปี	1,143	172	898	164	1,168	214	25	0	-	42	0	-		
10	เรือนจำจังหวัดนครนายก	ไม่เกิน 15 ปี	953	132	376	85	489	111	0	464	94.89	0	21	18.92		
11	เรือนจำจังหวัดปราจีนบุรี	ไม่เกิน 15 ปี	1,460	116	956	95	1,243	124	0	217	17.46	8	0	-		
12	เรือนจำจังหวัดสระแก้ว	ไม่เกิน 20 ปี	2,074	333	751	303	977	394	0	1,097	112.28	61	0	-		

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจการควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง				
									รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%
13	เรือนจำอำเภอกบินทร์บุรี	ไม่เกิน 10 ปี	805	76	352	75	458	98	0	347	75.76	22	0	-		
14	เรือนจำพิเศษพัทยา	ไม่เกิน 15 ปี	3,426	634	2,726	624	3,544	812	118	0	-	178	0	-		
15	ทัณฑสถานหญิงชลบุรี	ไม่เกิน 20 ปี	0	1,436	0	2,775	0	3,608	0	0	-	2,172	0	-		
16	ทัณฑสถานเปิดทุ่งเบญจา	ไม่เกิน 7 ปี	406	0	408	0	531	0	125	0	-	0	0	-		
17	ทัณฑสถานเปิดบ้านเนินสูง	ไม่เกิน 7 ปี	381	0	311	0	405	0	24	0	-	0	0	-		
18	ทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง (ระยอง)	ไม่เกิน 7 ปี	331	0	441	0	574	0	243	0	-	0	0	-		
รวม			31,121	4,687	20,082	5,077	25,265	6,421	771	6,627		2,483	749			

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 3

ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)					
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง		
									รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	ราย	%	ราย	ราย	%
1	ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพระภิก	ไม่เกิน 15 ปี	3,978	0	4,471	0	5,813	0	1,835	0	-	0	0	-
2	สถานกักขังจังหวัดอุบลราชธานี		9	0	0	0	0	0	0	9	-	0	0	-
3	สถานกักขังจังหวัดยโสธร		1	0	0	0	0	0	0	1	-	0	0	-
4	เรือนจำชั่วคราวโคกตาบัน (สุรินทร์)	ไม่เกิน 5 ปี	113	0	220	0	286	0	173	0	-	0	0	-
5	เรือนจำกลางคลองไผ่	15 ปี - ประหารชีวิต	4,788	0	3,277	0	3,277	0	0	1,511	46.11	0	0	-
6	เรือนจำกลางนครราชสีมา	15 - 30 ปี	2,712	310	1,567	251	2,038	327	0	674	33.07	17	0	-
7	เรือนจำกลางอุบลราชธานี	15 - 30 ปี	6,316	652	3,800	529	4,940	688	0	1,376	27.85	36	0	-
8	ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา	ประหารชีวิต	0	2,381	0	3,435	0	4,466	0	0	-	2,085	0	-
9	เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ	ไม่เกิน 20 ปี	2,305	279	1,030	233	1,339	303	0	966	72.14	24	0	-
10	เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์	ไม่เกิน 15 ปี	42	0	1,380	143	1,794	186	1,752	0	-	186	0	-
11	เรือนจำจังหวัดยโสธร	ไม่เกิน 15 ปี	1,779	192	888	152	1,155	198	0	624	54.03	6	0	-
12	เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ	ไม่เกิน 15 ปี	2,691	87	861	127	1,120	166	0	1,571	140.27	79	0	-

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง				
									รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%
13	เรือนจำกลางสุรินทร์	15 - 20 ปี	2,384	202	1,295	128	1,684	167	0	700	41.57	0	35	20.96		
14	เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ	ไม่เกิน 15 ปี	1,801	160	882	204	1,147	266	0	654	57.02	106	0	-		
15	เรือนจำอำเภอภูเขียว	ไม่เกิน 10 ปี	1,832	216	1,066	64	1,386	84	0	446	32.18	0	132	157.14		
16	เรือนจำอำเภอสีคิ้ว	ไม่เกิน 20 ปี	1,849	174	813	135	1,057	176	0	792	74.93	2	0	-		
17	เรือนจำอำเภอนางรอง	ไม่เกิน 20 ปี	2,835	281	1,232	86	1,602	112	0	1,233	76.97	0	169	150.89		
18	เรือนจำอำเภอบัวใหญ่	ไม่เกิน 15 ปี	1,170	109	878	147	1,142	192	0	28	2.45	83	0	-		
19	เรือนจำอำเภอรัตนบุรี	ไม่เกิน 20 ปี	1,358	92	1,101	69	1,432	90	74	0	-	0	2	2.22		
20	เรือนจำอำเภอกันทรลักษ์	ไม่เกิน 20 ปี	1,744	154	884	84	1,150	110	0	594	51.65	0	44	40.00		
21	สถานกักขังจังหวัดอำนาจเจริญ		19	4	0	0	0	0	0	19	-	0	4	-		
22	สถานกักขังอำเภอสีคิ้ว		9	3	0	0	0	0	0	9	-	0	3	-		
23	เรือนจำชั่วคราวโคกจักษ์	ไม่เกิน 5 ปี	46	0	41	0	54	0	8	0	-	0	0	-		
รวม			39,781	5,296	25,686	5,787	32,416	7,531	3,842	11,207		2,624	389			

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 4

ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เต็ม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)					
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง		
									รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	ราย	%	ราย	ราย	%
1	สถานกักขังจังหวัดนครพนม		2	0	0	0	0	0	0	2	-	0	0	-
2	สถานกักขังกลางจังหวัดร้อยเอ็ด		17	1	0	0	0	0	0	17	-	0	1	-
3	เรือนจำชั่วคราวโคกคำม่วง (กาฬสินธุ์)	ไม่เกิน 5 ปี	364	0	112	0	146	0	0	218	149.32	0	0	-
4	เรือนจำชั่วคราวรอบเมือง (ร้อยเอ็ด)	ไม่เกิน 5 ปี	11	0	135	0	176	0	165	0	-	0	0	-
5	สถานกักขังจังหวัดเลย		6	0	0	0	0	0	0	6	-	0	0	-
6	สถานกักขังจังหวัดสกลนคร		6	0	0	0	0	0	0	6	-	0	0	-
7	เรือนจำกลางขอนแก่น	15 - 30 ปี	4,508	692	2,380	359	3,094	467	0	1,414	45.70	0	225	48.18
8	เรือนจำกลางอุดรธานี	15 - 30 ปี	4,431	534	2,275	527	2,958	686	0	1,473	49.80	152	0	-
9	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น	ไม่เกิน 10 ปี	2,043	0	1,066	0	1,386	0	657	47.40	0	0	0	-
10	เรือนจำจังหวัดกาฬสินธุ์	ไม่เกิน 15 ปี	3,155	364	1,176	193	1,529	251	0	1,626	106.34	0	113	45.02
11	เรือนจำกลางนครพนม	15 - 30 ปี	3,953	818	1,998	813	2,598	1,057	0	1,355	52.16	239	0	-
12	เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม	ไม่เกิน 20 ปี	2,324	260	870	265	1,131	345	0	1,193	105.48	85	0	-

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)						
									ชาย			หญิง			
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	ราย	%	ราย		ราย	%
13	เรือนจำจังหวัดมุกดาหาร	ไม่เกิน 20 ปี	1,862	179	1,290	134	1,677	175	0	185	11.03	0	4	2.29	
14	เรือนจำจังหวัดร้อยเอ็ด	ไม่เกิน 20 ปี	3,659	293	1,440	130	1,872	169	0	1,787	95.46	0	124	73.37	
15	เรือนจำจังหวัดเลย	ไม่เกิน 15 ปี	1,997	260	680	258	884	336	0	1,113	125.90	76	0	-	
16	เรือนจำจังหวัดสกลนคร	ไม่เกิน 25 ปี	2,545	422	1,813	564	2,357	734	0	188	7.98	312	0	-	
17	เรือนจำจังหวัดหนองคาย	ไม่เกิน 20 ปี	1,784	222	796	152	1,035	198	0	749	72.37	0	24	12.12	
18	เรือนจำจังหวัดหนองบัวลำภู	ไม่เกิน 20 ปี	2,241	382	1,398	193	1,818	251	0	423	23.27	0	131	52.19	
19	เรือนจำอำเภอพล	ไม่เกิน 15 ปี	1,173	200	494	179	643	233	0	530	82.43	33	0	-	
20	เรือนจำอำเภอเสว่างแดนดิน	ไม่เกิน 15 ปี	2,149	223	856	137	1,113	179	0	1,036	93.08	0	44	24.58	
21	เรือนจำจังหวัดบึงกาฬ	ไม่เกิน 15 ปี	1,880	190	1,010	145	1,313	189	0	567	43.18	0	1	0.53	
22	เรือนจำพิเศษขอนแก่น		1	0	0	0	0	0	0	1	-	0	0	-	
รวม			40,111	5,040	19,789	4,049	25,730	5,270	165	14,546		897	667		

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 5

ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)					
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง		
									รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	ราย	%	ราย	ราย	%
1	สถานกักขังจังหวัดพะเยา		1	2	0	0	0	0	0	1	-	0	2	-
2	สถานกักขังจังหวัดแพร่		1	0	0	0	0	0	0	1	-	0	0	-
3	สถานกักขังกลางจังหวัดลำปาง	ไม่เกิน 10 ปี	20	5	1,326	238	1,724	310	1,704	0	-	305	0	-
4	เรือนจำชั่วคราวเขาน้อย (น่าน)		162	0	152	0	198	0	36	0	-	0	0	-
5	เรือนจำชั่วคราวปางยาวคอก (ลำปาง)	ไม่เกิน 5 ปี	113	0	243	0	316	0	203	0	-	0	0	-
6	สถานกักขังจังหวัดลำพูน		9	0	0	0	0	0	0	9	-	0	0	-
7	เรือนจำกลางเชียงใหม่	15 ปี - ตลอดชีวิต	7,229	0	3,784	0	4,920	0	0	2,309	46.93	0	0	-
8	เรือนจำกลางเชียงราย	15 ปี - ตลอดชีวิต	4,877	983	2,932	1,054	3,812	1,371	0	1,065	27.94	388	0	-
9	เรือนจำกลางลำปาง	15 - 20 ปี	2,247	295	1,378	238	1,792	310	0	455	25.39	15	0	-
10	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง	ไม่เกิน 10 ปี	1,630	0	1,602	0	2,083	0	453	0	-	0	0	-
11	เรือนจำจังหวัดน่าน	ไม่เกิน 15 ปี	1,312	156	835	104	1,086	136	0	226	20.81	0	20	14.71
12	เรือนจำจังหวัดพะเยา	ไม่เกิน 15 ปี	1,373	144	1,068	197	1,389	257	16	0	-	113	0	-

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง				
									รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%
13	เรือนจำจังหวัดแพร่	ไม่เกิน 15 ปี	1,614	217	1,051	118	1,367	154	0	247	18.07	0	63	40.91		
14	เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน	ไม่เกิน 15 ปี	638	75	446	89	580	116	0	58	10.00	41	0	-		
15	เรือนจำจังหวัดลำพูน	ไม่เกิน 15 ปี	2,401	302	1,983	447	2,578	582	177	0	-	280	0	-		
16	เรือนจำอำเภอฝาง	ไม่เกิน 10 ปี	1,138	213	667	148	868	193	0	270	31.11	0	20	10.36		
17	เรือนจำอำเภอแม่สะเรียง	ไม่เกิน 10 ปี	491	68	358	55	466	72	0	25	5.36	4	0	-		
18	เรือนจำอำเภอเทิง	ไม่เกิน 15 ปี	1,356	205	703	135	914	176	0	442	48.36	0	29	16.48		
19	ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่	ประหารชีวิต	0	2,275	0	2,833	0	3,683	0	0	-	1,408	0	-		
20	สถานกักขังอำเภอเทิง		17	0	0	0	0	0	0	17	-	0	0	-		
21	สถานกักขังอำเภอแม่สะเรียง		1	0	0	0	0	0	0	1	-	0	0	-		
22	สถานกักขังหญิงจังหวัดเชียงใหม่		28	0	0	0	0	0	0	28	-	0	0	-		
23	เรือนจำชั่วคราวห้วยม้า	ไม่เกิน 5 ปี	30	0	65	0	85	0	55	0	-	0	0	-		
24	เรือนจำชั่วคราวดอยฮาง	ไม่เกิน 5 ปี	162	0	164	0	214	0	52	0	-	0	0	-		
25	เรือนจำชั่วคราวร่องห้า	ไม่เกิน 5 ปี	126	0	114	0	149	0	23	0	-	0	0	-		
รวม			26,976	4,940	18,871	5,656	24,541	7,360	2,719	5,154		2,554	134			

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 6

ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)					
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง		
									รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน	
										ราย	ราย		%	ราย
1	เรือนจำชั่วคราวแคน้อย (เพชรบูรณ์)		5	463	0	275	0	358	0	5	-	0	105	29.33
2	เรือนจำชั่วคราวหนองเรียง (สวรสโลก)	ไม่เกิน 5 ปี	433	0	65	0	85	0	0	348	409.41	0	0	-
3	เรือนจำชั่วคราวคลองโพธิ์ (นครสวรรค์)		68	6	51	0	67	0	0	1	1.49	0	6	-
4	เรือนจำกลางพิษณุโลก	15 ปี - ประหารชีวิต	5,036	0	2,985	0	2,985	0	0	2,051	68.71	0	0	-
5	เรือนจำกลางกำแพงเพชร	15 - 30 ปี	3,306	432	2,250	689	2,925	896	0	381	13.03	464	0	-
6	เรือนจำกลางนครสวรรค์	15 - 25 ปี	3,393	459	2,369	480	3,080	624	0	313	10.16	165	0	-
7	เรือนจำกลางตาก	15 - 20 ปี	1,685	178	1,484	154	1,930	201	245	0	-	23	0	-
8	เรือนจำจังหวัดพิจิตร	ไม่เกิน 15 ปี	1,612	253	903	264	1,174	344	0	438	37.31	91	0	-
9	เรือนจำจังหวัดพิษณุโลก	ไม่เกิน 15 ปี	3,544	0	4,049	0	5,264	0	1,720	0	-	0	0	-
10	เรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์	ไม่เกิน 15 ปี	1,834	246	1,216	210	1,581	273	0	253	16.00	27	0	-
11	เรือนจำจังหวัดสุโขทัย	ไม่เกิน 15 ปี	1,414	211	909	276	1,182	359	0	232	19.63	148	0	-
12	เรือนจำจังหวัดอุตรดิตถ์	ไม่เกิน 15 ปี	1,890	282	1,053	238	1,369	310	0	521	38.06	28	0	-
13	เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี	ไม่เกิน 15 ปี	1,046	168	680	137	884	179	0	162	18.33	11	0	-

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง				
									รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	ราย	%	ราย	ราย	%	ราย	ราย
14	เรือนจำอำเภอแม่สอด	ไม่เกิน 10 ปี	962	146	774	160	1,007	208	45	0	-	62	0	-		
15	เรือนจำอำเภอห่มสั๊ก	ไม่เกิน 10 ปี	1,199	149	1,047	276	1,362	359	163	0	-	210	0	-		
16	เรือนจำอำเภอสวรรคโลก	ไม่เกิน 10 ปี	734	110	404	80	526	104	0	208	39.54	0	6	5.77		
17	ทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก	ไม่เกิน 30 ปี	0	998	0	900	0	1,170	0	0	-	172	0	-		
18	ทัณฑสถานเปิดหนองน้ำขุ่น	ไม่เกิน 7 ปี	372	0	332	0	432	0	60	0	-	0	0	-		
19	สถานกักขังจังหวัดสุโขทัย		3	2	0	0	0	0	0	3	-	0	2	-		
20	สถานกักขังจังหวัดอุดรดิตถ์		6	0	0	0	0	0	0	6	-	0	0	-		
21	สถานกักขังจังหวัดอุทัยธานี		2	0	0	0	0	0	0	2	-	0	0	-		
22	สถานกักขังอำเภอแม่สอด		21	0	0	0	0	0	0	21	-	0	0	-		
23	สถานกักขังอำเภอสวรรคโลก		3	0	0	0	0	0	0	3	-	0	0	-		
24	สถานกักขังอำเภอห่มสั๊ก		2	0	0	0	0	0	0	2	-	0	0	-		
รวม			28,570	4,103	20,571	4,139	25,853	5,385	2,233	4,950		1,401	119			

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 7

ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เต็ม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)					
									ชาย			หญิง		
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน	
			ราย	ราย	%	ราย	ราย	%	ราย	ราย	%			
1	สถานกักกันนครปฐม		30	4	0	0	0	0	0	30	-	0	4	-
2	เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง	ไม่เกิน 5 ปี	386	0	158	0	206	0	0	180	87.38	0	0	-
3	เรือนจำกลางนครปฐม	15 ปี - ตลอดชีวิต	5,432	834	3,042	386	3,955	502	0	1,477	37.35	0	332	66.14
4	เรือนจำกลางราชบุรี	15 ปี - ตลอดชีวิต	5,049	796	3,323	1,156	4,320	1,503	0	729	16.88	707	0	-
5	เรือนจำกลางเขาบิน	15 ปี - ประหารชีวิต	2,926	0	3,302	0	3,302	0	376	0	-	0	0	-
6	เรือนจำจังหวัดกาญจนบุรี	ไม่เกิน 15 ปี	3,387	538	1,424	308	1,852	401	0	1,535	82.88	0	137	34.16
7	เรือนจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ไม่เกิน 15 ปี	2,524	410	1,418	293	1,844	381	0	680	36.88	0	29	7.61
8	เรือนจำกลางเพชรบุรี	ตลอดชีวิต	2,001	273	1,478	188	1,922	245	0	79	4.11	0	28	11.43
9	เรือนจำกลางสมุทรสงคราม	15 - 20 ปี	1,406	205	1,668	173	2,169	225	763	0	-	20	0	-
10	เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร	ไม่เกิน 15 ปี	2,791	379	1,550	441	2,015	574	0	776	38.51	195	0	-
11	เรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี	ไม่เกิน 20 ปี	3,487	450	2,345	483	3,049	628	0	438	14.37	178	0	-
12	เรือนจำอำเภอทองผาภูมิ	ไม่เกิน 15 ปี	852	122	820	192	1,066	250	214	0	-	128	0	-

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เต็ม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
									ชาย			หญิง				
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	ราย	%	ราย	ราย	%		
13	สถานกักขังอำเภอทองผาภูมิ		2	0	0	0	0	0	0	2	-	0	0	-		
14	เรือนจำพิเศษราชบุรี		58	2	0	0	0	0	0	58	-	0	2	-		
15	เรือนจำพิเศษนครปฐม		2	0	0	0	0	0	0	2	-	0	0	-		
รวม			30,333	4,013	20,528	3,620	25,700	4,709	1,353	5,986		1,228	532			

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 8

ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)					
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง		
									รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้	ผู้ต้องขังเกิน	
										ราย	ราย		%	ราย
1	สถานกักขังกลางจังหวัดนครศรีธรรมราช		11	1	0	0	0	0	0	11	-	0	1	-
2	สถานกักขังจังหวัดภูเก็ต		362	33	1,099	335	1,429	436	1,067	0	-	403	0	-
3	เรือนจำชั่วคราวกระบะป็น้อย		57	0	97	0	127	0	70	0	-	0	0	-
4	เรือนจำชั่วคราวห้วยกลั้ง	ไม่เกิน 5 ปี	410	0	88	0	115	0	0	295	256.52	0	0	-
5	เรือนจำชั่วคราวบ้านบางโจ	ไม่เกิน 5 ปี	37	0	94	0	123	0	86	0	-	0	0	-
6	เรือนจำชั่วคราวทุ่งเขน (สุราษฎร์ธานี)	ไม่เกิน 5 ปี	120	0	58	0	76	0	0	44	57.89	0	0	-
7	สถานกักขังจังหวัดระนอง		13	0	0	0	0	0	0	13	-	0	0	-
8	เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช	15 ปี - ประหารชีวิต	6,353	1,123	3,143	394	3,143	394	0	3,210	102.13	0	729	185.03
9	เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี	15 - 20 ปี	3,572	419	1,324	247	1,722	322	0	1,850	107.43	0	97	30.12
10	เรือนจำจังหวัดกระบะ	ไม่เกิน 15 ปี	2,599	313	1,013	268	1,317	349	0	1,282	97.34	36	0	-
11	เรือนจำจังหวัดชุมพร	ไม่เกิน 15 ปี	2,076	278	1,120	103	1,456	134	0	620	42.58	0	144	107.46
12	เรือนจำจังหวัดพังงา	ไม่เกิน 25 ปี	2,117	475	1,558	634	2,026	825	0	91	4.49	350	0	-
13	เรือนจำจังหวัดภูเก็ต	ไม่เกิน 15 ปี	2,471	543	1,099	335	1,429	436	0	1,042	72.92	0	107	24.54

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
									ชาย			หญิง				
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%
14	เรือนจำจังหวัดระนอง	ไม่เกิน 15 ปี	1,886	214	1,462	172	1,901	224	15	0	-	10	0	-		
15	เรือนจำอำเภอหลังสวน	ไม่เกิน 10 ปี	1,041	225	387	113	504	147	0	537	106.55	0	78	53.06		
16	เรือนจำอำเภอทุ่งสง	ไม่เกิน 10 ปี	2,406	236	909	139	1,182	181	0	1,224	103.55	0	55	30.39		
17	เรือนจำอำเภอตะกั่วป่า	ไม่เกิน 10 ปี	1,062	83	728	45	947	59	0	115	12.14	0	24	40.68		
18	เรือนจำอำเภอปากพนัง	ไม่เกิน 10 ปี	1,015	77	878	56	1,142	73	127	0	-	0	4	5.48		
19	เรือนจำอำเภอไชยา	ไม่เกิน 10 ปี	1,024	130	907	99	1,180	129	156	0	-	0	1	0.78		
20	เรือนจำอำเภอเกาะสมุย	ไม่เกิน 15 ปี	877	216	324	128	422	167	0	455	107.82	0	49	29.34		
21	ทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช	ไม่เกิน 15 ปี	2,501	0	920	0	1,196	0	0	1,305	109.11	0	0	-		
22	สถานกักขังอำเภอปากพนัง		5	0	0	0	0	0	0	5	-	0	0	-		
23	สถานกักขังอำเภอหลังสวน		1	0	0	0	0	0	0	1	-	0	0	-		
24	สถานกักขังอำเภอเกาะสมุย		29	2	0	0	0	0	0	29	-	0	2	-		
25	เรือนจำพิเศษนครศรีธรรมราช		344	87	0	0	0	0	0	344	-	0	87	-		
26	เรือนจำชั่วคราวบางหมาก	ไม่เกิน 5 ปี	35	0	122	0	159	0	124	0	-	0	0	-		
รวม			32,424	4,455	17,330	3,068	21,596	3,876	1,645	12,473		799	1,378			

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 9

ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เต็ม)		(ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%))		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
									ชาย			หญิง				
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	%	ราย	%	ราย	ราย	%	%
1	เรือนจำชั่วคราวเขารัง	ไม่เกิน 5 ปี	179	0	48	0	63	0	0	116	184.13	0	0	-		
2	เรือนจำกลางสงขลา	ประหารชีวิต	4,199	0	2,812	0	3,656	0	0	543	14.85	0	0	-		
3	เรือนจำกลางพัทลุง	15 - 20 ปี	2,357	206	1,143	87	1,486	114	0	871	58.61	0	92	80.70		
4	เรือนจำกลางยะลา	15 - 30 ปี	2,091	172	1,553	64	2,019	84	0	72	3.57	0	88	104.76		
5	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษสงขลา	ไม่เกิน 30 ปี	3,693	0	3,093	0	4,021	0	328	0	-	0	0	-		
6	เรือนจำจังหวัดตรัง	ไม่เกิน 25 ปี	2,529	342	868	212	1,129	276	0	1,400	124.00	0	66	23.91		
7	เรือนจำจังหวัดนราธิวาส	ไม่เกิน 25 ปี	2,250	128	989	37	1,286	49	0	964	74.96	0	79	161.22		
8	เรือนจำกลางปัตตานี	15 - 30 ปี	2,675	151	2,174	80	2,827	104	152	0	-	0	47	45.19		
9	เรือนจำจังหวัดสงขลา	ไม่เกิน 25 ปี	2,948	0	1,108	0	1,441	0	0	1,507	104.58	0	0	-		
10	เรือนจำจังหวัดสตูล	ไม่เกิน 15 ปี	1,332	110	551	59	717	77	0	615	85.77	0	33	42.86		
11	เรือนจำอำเภอเบตง	ไม่เกิน 10 ปี	333	86	169	29	220	38	0	113	51.36	0	48	126.32		
12	เรือนจำอำเภอนาทวี	ไม่เกิน 25 ปี	2,482	313	1,576	168	2,049	219	0	433	21.13	0	94	42.92		

ลำดับ	เงื่อนไข/ทัศนสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง				
									รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%
13	ทัศนสถานหญิงสงขลา	ไม่เกิน 30 ปี	0	1,413	0	1,069	0	1,390	0	0	-	0	23	1.65		
14	ทัศนสถานเปิดบ้านนาง	ไม่เกิน 7 ปี	450	0	152	0	198	0	0	252	127.27	0	0	-		
รวม			27,518	2,921	16,236	1,805	21,112	2,351	480	6,886		0	570			

รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 10

ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2563

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย			หญิง				
									รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%
1	ทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์	ประหารชีวิต	394	75	560	0	728	0	334	0	-	0	75	-		
2	เรือนจำกลางคลองเปรม	ประหารชีวิต	7,555	0	7,200	0	9,360	0	1,805	0	-	0	0	-		
3	เรือนจำกลางบางขวาง	15 ปี - ประหารชีวิต	5,864	0	5,202	0	6,763	0	899	0	-	0	0	-		
4	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง	ตลอดชีวิต	7,852	0	4,678	0	6,082	0	0	1,770	29.10	0	0	-		
5	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง	ไม่เกิน 10 ปี	0	1,775	0	1,627	0	2,116	0	0	-	341	0	-		
6	เรือนจำจังหวัดนนทบุรี	ไม่เกิน 15 ปี	2,998	0	1,963	0	2,552	0	0	446	17.48	0	0	-		
7	เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร	ไม่เกิน 15 ปี	4,256	0	4,518	0	5,874	0	1,618	0	-	0	0	-		
8	เรือนจำพิเศษธนบุรี	ไม่เกิน 15 ปี	5,586	0	4,422	0	5,749	0	163	0	-	0	0	-		
9	เรือนจำพิเศษมีนบุรี	ไม่เกิน 15 ปี	4,150	695	3,306	806	4,298	1,048	148	0	-	353	0	-		
10	ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง	ตลอดชีวิต	3,743	0	5,143	0	6,686	0	2,943	0	-	0	0	-		
11	ทัณฑสถานหญิงกลาง	ประหารชีวิต	0	5,164	0	3,953	0	5,139	0	0	-	0	25	0.49		

ลำดับ	เรือนจำ/ทัณฑสถาน	อำนาจ การควบคุม	จำนวนผู้ต้องขัง		ความจุเต็มที่ (เดิม)		ความจุเต็มที่ (เพิ่ม 30%)		ความจุเปรียบเทียบ (เพิ่ม 30%)							
									ชาย			หญิง				
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน		รับเพิ่มได้		ผู้ต้องขังเกิน	
									ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%
12	ทัณฑสถานหญิงธนบุรี	ไม่เกิน 10 ปี	0	1,043	0	870	0	1,131	0	0	-	88	0	-		
13	เรือนจำชั่วคราวแขวงทุ่งสองห้อง		6	0	0	0	0	0	0	6	-	0	0	-		
รวม			42,404	8,752	36,992	7,256	48,092	9,434	7,910	2,222		782	100			

แผนงานการก่อสร้างและย้ายเรือนจำ

พ.ศ. 2562-2579*

รายการก่อสร้างเรือนจำเพื่อทดแทน

ลำดับ ที่	ประเภท/หน่วยงาน/ รายการ	กรอบ อัตรากำลัง	สถานที่รองรับการก่อสร้าง	พื้นที่ (ไร่-งาน- ตร.วา)	ปีการขอรับการสนับสนุน				หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	อายุเรือนจำ เดิม (นับจาก พ.ศ. 2560)	จำนวนผู้ต้องขัง (คน) ณ 1 พ.ค. 60	เหตุผลความจำเป็น
					2562- 2565	2566- 2569	2570- 2574	2575- 2579				
1	เรือนจำจังหวัดกระบี่	60	เรือนจำชั่วคราวกระบี่น้อย ต.กระบี่น้อย อ.เมือง จ.กระบี่	45-0-0	✓				สทว./กม./กค.	76	2,129	เรือนจำมีสภาพทรุดโทรม พื้นที่ ภายในเรือนจำเพียง 4 ไร่ มีความ แออัดคับแคบ เรือนจำตั้งอยู่ ใจกลางเมืองไม่สามารถขยายพื้นที่ ได้ และเมื่อดำเนินการย้ายเรือนจำ ไปยังพื้นที่ รจ.ช.กระบี่น้อย จะใช้ เป็นแดนหญิงประจำเขต 8
2	เรือนจำจังหวัด ชัยนาท	70	รจ.ช.เขาพลอง ต.เขาท่าพระ อ.เมือง จ.ชัยนาท	284-0-76	✓				สทว./กม./กค.	106	1,096	เรือนจำมีสภาพอาคารเก่าชำรุด ทรุดโทรมและแออัด บริเวณ เรือนจำประสบปัญหาอุทกภัย บ่อยครั้ง ซึ่งกระทบต่อสภาพ เรือนจำในการควบคุมดูแล ผู้ต้องขัง และพื้นที่เรือนจำมีถนน ตัดผ่าน (อกแตก) ไม่สามารถขยาย ได้
3	เรือนจำกลางลำปาง	85	รจ.ช.กล้วยแพะ ต.กล้วยแพะ อ.เมือง จ.ลำปาง	171-2-55	✓				สทว./กม./กค.	100	2,135	อายุเรือนจำ 100 ปี สภาพ โครงสร้างทางวิศวกรรมไม่สามารถ บำรุงรักษาได้อีก โดยได้มีหนังสือ แจ้งเพื่อขอย้ายเรือนจำเนื่องจาก

* กรมราชทัณฑ์, กองแผนงาน กลุ่มงานนโยบายและแผน, แผนงานการก่อสร้างและย้ายเรือนจำ พ.ศ. 2562-2579, (ม.ป.ท., 2560), น. 10-13.

ลำดับ ที่	ประเภท/หน่วยงาน/ รายการ	กรอบ อัตรากำลัง	สถานที่รองรับการก่อสร้าง	พื้นที่ (ไร่-งาน- ตร.วา)	ปีการขอรับการสนับสนุน				หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	อายุเรือนจำ เดิม (นับจาก พ.ศ. 2560)	จำนวนผู้ต้องขัง (คน) ณ 1 พ.ศ. 60	เหตุผลความจำเป็น
					2562- 2565	2566- 2569	2570- 2574	2575- 2579				
												สภาพทรุดโทรม โดยทางจังหวัด ขอใช้เพื่อก่อสร้างโรงพยาบาลศูนย์ ลำปาง
4	เรือนจำจังหวัดระนอง	55	เรือนจำชั่วคราวเขาบางริน ต.บางริน อ.เมือง จ.ระนอง	36-1-0	✓				สทว./กผ./กค.	127	1,061	เรือนจำมีอายุมานานกว่า 100 ปี อาคารและสถานที่มีสภาพเก่า ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา อีกทั้ง ยังมีผู้ต้องขังเกินความจุมาตรฐาน ส่งผลต่อความมั่นคง และความ ปลอดภัยของเรือนจำ
5	เรือนจำกลางอุดรธานี	125	เรือนจำชั่วคราวกุตสระ ต.กุตสระ อ.เมือง จ.อุดรธานี	161-0-13		✓			สทว./กผ./กค.	118	4,057	พื้นที่ภายในเรือนจำมีความแออัด คับแคบ ผู้ต้องขังเกินความจุ มาตรฐาน และในบางปียังประสบ ปัญหาอุทกภัย กระทั่งต่อการ ควบคุมและความเป็นอยู่ผู้ต้องขัง
6	เรือนจำจังหวัดแพร่	75	ที่ดินสาธารณะประโยชน์ เลี้ยงสัตว์ทะเลง ต.ห้วยม้า อ.เมือง จ.แพร่	222-1-82		✓			สทว./กผ./กค.	97	1,432	เรือนจำมีสภาพเก่าและทรุดโทรม พื้นที่ภายในเรือนจำเพียง 6 ไร่ มีสภาพแออัดคับแคบ และเรือนจำ ยังตั้งอยู่ใจกลางเมือง ส่งผล กระทบต่อความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยของประชาชน และ ชุมชนโดยรอบ
7	เรือนจำจังหวัด อุทัยธานี	55	เรือนจำชั่วคราวดอนบ่อกรู ต.ดอนบ่อกรู อ.เมือง จ.อุทัยธานี	51-3-75		✓			สทว./กผ./กค.	95	795	เรือนจำมีสภาพเก่าและทรุดโทรม พื้นที่ภายในเรือนจำมีเพียง 4 ไร่ ผู้ต้องขังยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ลำดับ ที่	ประเภท/หน่วยงาน/ รายการ	กรอบ อัตรากำลัง	สถานที่รองรับการก่อสร้าง	พื้นที่ (ไร่-งาน- ตร.วา)	ปีการขอรับการสนับสนุน				หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	อายุเรือนจำ เดิม (นับจาก พ.ศ. 2560)	จำนวนผู้ต้องขัง (คน) ณ 1 พ.ศ. 60	เหตุผลความจำเป็น
					2562- 2565	2566- 2569	2570- 2574	2575- 2579				
8	เรือนจำกลาง ฉะเชิงเทรา	100	เรือนจำชั่วคราวหัวไทร ต.หัวไทร อ.บางคล้า จ.ฉะเชิงเทรา	105-3-32		✓			สทว./กผ./กค.	90	2,956	เรือนจำมีอายุการใช้งาน 90 ปี ส่งผลต่อโครงสร้างของอาคารและ สถานที่ในการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง ที่มีความซำรุดทรุดโทรม อีกทั้งใน ปัจจุบันมีผู้ต้องขังเพิ่มสูงขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้เกิดความ คับแคบแออัดกระทบต่อสภาพ ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน
9	เรือนจำจังหวัด ร้อยเอ็ด	80	รจ.ช.รอบเมือง ต.รอบเมือง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด	193-3-93			✓		สทว./กผ./กค.	90	1,274	เรือนจำประสบปัญหาน้ำท่วมขัง ในฤดูฝน ทำให้ไม่สะดวกในการ ดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังและการ ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และการ ติดต่อราชการของประชาชนทั่วไป
10	เรือนจำจังหวัด หนองคาย		อยู่ระหว่างขอใช้ที่ดิน สาธารณะประโยชน์ โคกดินแดง จ. หนองคาย	ยังไม่ระบุ			✓		สทว./กผ./กค.	90	1,531	โครงสร้างอาคารและสถานที่ซำรุด ทรุดโทรม จำนวนผู้ต้องขังเกิน ความจุมาตรฐาน จำนวน 883 คน ส่งผลต่อความมั่นคง และความ ปลอดภัยของเรือนจำ
11	เรือนจำจังหวัด ปราจีนบุรี	55	รจ.ช.บางบริบูรณ์ ต.บางบริบูรณ์ อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี	60-0-20			✓		สทว./กผ./กค.	88	1,275	อาคารที่ทำการและเรือนนอน ผู้ต้องขังเป็นรูปแบบเก่า ซำรุด ทรุดโทรม ไม่มีความมั่นคงใน การควบคุมผู้ต้องขัง พื้นที่ภายใน เรือนจำเพียง 4 ไร่

ลำดับ ที่	ประเภท/หน่วยงาน/ รายการ	กรอบ อัตรากำลัง	สถานที่รองรับการก่อสร้าง	พื้นที่ (ไร่-งาน- ตร.วา)	ปีการขอรับการสนับสนุน				หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	อายุเรือนจำ เดิม (นับจาก พ.ศ. 2560)	จำนวนผู้ต้องขัง (คน) ณ 1 พ.ค. 60	เหตุผลความจำเป็น
					2562- 2565	2566- 2569	2570- 2574	2575- 2579				
12	ทัณฑสถานบำบัด พิเศษ พระนครศรีอยุธยา	60	รจ.ช.เขาพลอง ต.เขาท่าพระ อ.เมือง จ.ชัยนาท	284-0-76			✓		สทว./กผ./กค.	56	1,176	เรือนจำมีสภาพเก่า พื้นที่ ไม่เหมาะสมสำหรับการควบคุม ผู้ต้องขัง อีกทั้งยังตั้งอยู่ในพื้นที่ มรดกโลกของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดยให้เจรจา ขอใช้พื้นที่ราชพัสดุในเขตจังหวัด
13	เรือนจำจังหวัด นครนายก	55	รจ.ช.เขาไม้พลอง ต.เขาพระ อ.เมือง จ.นครนายก	91-0-42.6	✓				สทว./กผ./กค.	49	778	พื้นที่ภายในเรือนจำมีความคับแคบ โดยมีพื้นที่เพียง 4 ไร่ อีกทั้ง บริเวณเรือนจำยังตั้งอยู่พื้นที่ซึ่ง ทางจังหวัดใช้เป็นที่พักน้ำทิ้ง เป็น แหล่งสะสมของเชื้อโรค ส่งกลิ่น รบกวนและกระทบต่อผู้ต้องขัง และเจ้าหน้าที่
14	เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์	70	ที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขที่ บร.816 ของกรมทางหลวง ต.เสม็ด อ.เมือง จ.บุรีรัมย์	125-0-0			✓		สทว./กผ./กค.	41	1,800	เรือนจำมีผู้ต้องขังเกินความจุ มาตรฐาน ส่งผลต่อการควบคุม และแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัย รวมถึง เรือนจำยังประสบปัญหาอุทกภัย อยู่เป็นประจำ กระทบต่อความ เป็นอยู่ของผู้ต้องขังและยังทำให้ เรือนจำชำรุดเสียหาย
15	เรือนจำจังหวัดสุโขทัย	55	ยังไม่มีพื้นที่เป้าหมาย				✓		สทว./กผ./กค.	38	1,046	น้ำท่วมบ่อยครั้ง แต่ยังไม่มีการ รองรับ

แผนงานการก่อสร้างและย้ายเรือนจำ

พ.ศ. 2562-2579

รายการที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาให้ย้าย

ลำดับ ที่	ประเภท/หน่วยงาน/ รายการ	กรอบ อัตรากำลัง	สถานที่รองรับการก่อสร้าง	พื้นที่ (ไร่-งาน- ตร.วา)	ปีการขอรับการสนับสนุน				หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	อายุเรือนจำ เดิม (นับจาก พ.ศ. 2560)	จำนวนผู้ต้องขัง (คน) ณ 1 พ.ค. 60	เหตุผลความจำเป็น
					2562- 2565	2566- 2569	2570- 2574	2575- 2579				
1	เรือนจำจังหวัดสตูล	55	ยังไม่มีพื้นที่เป้าหมาย							118	849	รจ.จ.สตูล อยู่ในแผนการย้าย แต่มีเรือนจำก่อสร้างทดแทนจำนวนมากในเขต 8 ทำให้สามารถเกลี่ยย้ายได้
2	เรือนจำอำเภอปาก พะนัง	52	ยังไม่มีพื้นที่เป้าหมาย							112	910	ได้รับงบประมาณก่อสร้างขยายแดนแล้ว
3	เรือนจำจังหวัดน่าน	65	รจ.ช.เขาน้อย ต.ไชยสถาน อ.เมือง จ.น่าน	78-1-14						104	1,079	ยังไม่มีความจำเป็น
4	เรือนจำจังหวัด อุดรดิตต์	55	รจ.ช.ทุ่งยั้ง ต.ทุ่งยั้ง อ.ลับแล จ.อุดรดิตต์	127-2-13						85	1,554	ยังไม่มีความจำเป็นเนื่องจากพื้นที่ ยังไม่มีนโยบายให้ย้ายออก
5	เรือนจำอำเภอธัญบุรี	65	ยังไม่มีพื้นที่เป้าหมาย							40	2,313	อยู่ในย่านชุมชนเมือง แออัด คับแคบ ไม่ปลอดภัยในการ ควบคุมผู้ต้องขัง แต่ยังไม่มีพื้นที่ ก่อสร้าง
6	เรือนจำจังหวัด พิษณุโลก	95	ยังไม่มีพื้นที่เป้าหมาย							70	2,499	ปัจจุบันย้ายไปที่เรือนจำกลาง พิษณุโลกเก่าแล้ว
7	เรือนจำจังหวัดเลย	55	รจ.ช.โพนเหล็ก ต.นาอาน อ.เมือง จ.เลย	787-0-0						73	1,585	ยังไม่มีความจำเป็น
8	เรือนจำจังหวัดพิจิตร	55	รจ.ช.หนองบึงกลาง ต.หนองบึงกลาง อ.เมือง จ.พิจิตร	80-0-0						65	1,256	ยังไม่มีความจำเป็น

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐-๒

Bureau of Academic Services

The Secretariat of the House of Representatives

0 2244 2070-2

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร